

VILNIAUS UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS
VIEŠOSIOS TEISĖS KATEDRA

Dieninės studijų formos

V kurso, Viešųjų finansų ir mokesčių teisės šakos studentės

Kotrynos Rastauskaitės

Magistro darbas

„Bendro priežiūros mechanizmo teisinis reglamentavimas ES“

Vadovas : Partnerystės prof. dr. Vitas Vasiliauskas

Recenzentas: Lekt. dr. Agnė Petkevičiūtė

Vilnius, 2020

Turinys

Įvadas.....	4
1. Pasaulinė krizė ir finansų sektoriaus susiskaldymas – priežastys įgyvendinti Bendro Priežiūros Mechanizmo projektą Europos Sąjungoje?	6
2. Bendro priežiūros mechanizmo teisinio reglamentavimo koncepcija: finansų sistemos stabilumo užtikrinimas ir rizikos ribojimu pagrįsta kredito įstaigų priežiūra – esminiai principai ir struktūrinė koncepcija (Tarybos Reglamentas (ES) Nr. 1024/2013)	8
2.1. Esminiai principai – kaip pagrindas visos BPM koncepcijos.....	8
2.2. BPM veikimo koncepcija numatyta ES tarybos reglamente ir kituose teisiniuose aktuose.....	11
3. Europos Centrinis Bankas – institucinis kūnas, įgyvendinantis Europos Sąjungos kredito įstaigų priežiūros veiksmus - pagrindiniai uždaviniai Tarybos Reglamentu (ES) Nr. 1024/2013 paskirti Europos Centriniam Bankui - išimtinė ECB kompetencija	18
3.1. ECB suteikti įgaliojimai visų kredito įstaigų atžvilgiu.....	19
3.2. ECB vykdoma priežiūra svarbiomis laikomų kredito įstaigų atžvilgiu.....	25
3.2.1. Priežiūros planavimas.....	26
3.2.2. Išsamus vertinimas	28
3.2.3. Nuolatinė priežiūra	28
3.2.4. SREP.....	31
3.2.5. Krizių prevencija ir valdymas, priežiūros įgaliojimai	40
4. Nacionalinių priežiūros institucijų indėlis įgyvendinant Tarybos Reglamentą – mažiau svarbių įstaigų priežiūra, ECB vykdoma priežiūros stebėseną	44
5. Pinigų politikos ir priežiūros funkcijos atribojimas	49
6. Bendro priežiūros mechanizmo veikimas už Eurozonos ribų – sustiprintas bendradarbiavimas.....	52
7. Europos Centrinio Banko prioritetai 2020 – iems metams ir rizikos vertinimas.....	56
Išvados	58
Santrauka	60

Summary	61
Literatūros sąrašas	62

Įvadas

Temos aktualumas, darbo eiga. Europos Sąjungos lygmens teisė, visuomet yra pakankamai aktuali tema, kadangi tai yra specifinis darinys, kuris veikia pagal specifinę teisę. Paskutinioji pasaulinė ekonominė krizė, kurios pagrindiniais kaltininkais buvo laikyti būtent bankai, tapo rimtu pagrindu apsvarstyti Europos Sąjungos lygmens bankų priežiūros funkcijos sukūrimą. 2014 –ųjų metų pabaigoje buvo pradėtas vykdyti Bendras Priežiūros Mechanizmas, kuris tapo vienu iš Bankų sąjungos ramščių. Šios Europos Sąjungos lygmens sistemos sukūrimas turėjo užtikrinti, jog tiek kredito įstaigos esančios euro zonos valstybėse narėse, tiek kredito įstaigos esančios ne euro zonos valstybėse narėse, bet prisijungusios prie Bendro Priežiūros Mechanizmo, būtų prižiūrimos, su tikslu užtikrinti Europos Bankų sektoriaus tvarumą, bei atkurti pasitikėjimą juo ir prisidėti prie rinkos finansinio stabilumo bei finansinės integracijos. O jo įgyvendinimas buvo paskirtas Europos Centriniam Bankui, bendradarbiaujant su valstybių narių Nacionalinėmis Priežiūros institucijomis. Sąlyginai, būtų galima teigti, jog Bendras Priežiūros Mechanizmas yra pakankamai naujas sisteminis darinys, tad ir jo veikimas tiek teorine, tiek praktine prasme gali būti aktualus, kadangi, nors per kiek daugiau nei 5 – ius mechanizmo veikimo metus, buvo padaryta pažanga didinant bankų sektoriaus atsparumą ir skaidrumą, tačiau bankai ir toliau susiduria su nemenkais iššūkiais. Todėl Bendras Priežiūros Mechanizmas aktualus ir ta prasme, jog visuomet turi būti atliekamas prisitaikant prie esamos ekonominės situacijos ir neatsidurti stagnacijoje. Darbo eigoje, dėmesys sutelkiamas į Bendro Priežiūros Mechanizmo vykdymą Europos Sąjungoje pasiremiant jį reglamentuojančiais ir susijusiais teisės aktais. Atsižvelgiant į susidariusią ekonominės krizės situaciją, aprašomas iškilęs poreikis, tokio mechanizmo sukūrimui ir esminiai principai, kuriais turėtų būti pagrįstas visas Bendro Priežiūros Mechanizmo vykdymas. Pasiremiant Bendro Priežiūros Mechanizmo reglamentu bei kitais jį reglamentuojančiais teisės aktais, yra nagrinėjamos jų nuostatos ir tai kaip jos veikia, kokia yra taikymo apimtis. Nors teisės aktai reglamentuojantys Bendrą Priežiūros Mechanizmą yra taikytini bendrai, pagrindinė mechanizmo koncepcijos idėja yra paskirstyti funkcijų atlikimą tarp Europos Centrinio Banko ir valstybių narių Nacionalinių Priežiūros Institucijų, todėl darbe yra nagrinėjama abiejų institucijų priežiūros vykdymo įgaliojimai, jų taikymo ribos ir galimi sistemos trūkumai, bei specifiniai aspektai

numatyti reglamente, pvz. kaip valstybių teisė prisijungti prie mechanizmo ir tuo atveju kai ji yra neįsivedusi euro kaip nacionalinės valiutos. Europos Sąjunga, kaip vieningas, vientisas darinys reikalauja bendrų tikslų siekiamybės. Šiuo atveju, tam, jog pati Europos Sąjunga gebėtų ne tik išlaikyti aukštus standartus, bet ir toliau gebėtų vystytis, bankų sektoriaus stabilumo užtikrinimas turi padėti siekti bendrų, tarpvalstybinių tikslų ir kelti bendrą ekonomikos lygį. Todėl, pastovus, nuosekliai ir efektyviai vykdomas Bendras Priežiūros Mechanizmas, turi prisidėti prie bendros Sąjungos gerovės.

Tyrimo objektas. Bendro priežiūros mechanizmo teisinis reglamentavimas Europos Sąjungoje ir jo veikimas.

Tyrimo metodai. Dokumentinis metodas, analizės metodas, lyginamasis metodas, lingvistinis metodas.

Darbo tikslai. Išnagrinėti Bendro Priežiūros Mechanizmo reglamentavimą Europos Sąjungoje, jo veikimą, efektyvumą, galimus probleminius aspektus.

Šaltiniai. Teisės aktai, teisinė literatūra, moksliniai darbai, teismų praktika.

1. Pasaulinė krizė ir finansų sektoriaus susiskaldymas – priežastys įgyvendinti Bendro Priežiūros Mechanizmo projektą Europos Sąjungoje?

2008 – aisiais metais prasidėjusi pasaulinė ekonominė krizė lėmė ryškų ekonominį, finansinį ir socialinį nestabilumą, kuris tapo rimtu išbandymu tiek pasaulinei visuomenei, tiek susikurtai ekonomikai ir ypatingai finansų sektoriui. Staigus ekonomikos smukimas ir finansų sistemos susiskaldymas, sukėlė beatodairišką abejonę pasaulio bankų stabilumu.

Jungtinėse Amerikos Valstijose prasidėjusi ir išplitusi po visą pasaulį, ši ekonominė krizė visų pirma pasižymėjo BVP mažėjimu, pagrindinėmis priežastimis krizei kilti tapo ilgalaikiai pokyčiai naftos rinkos kainodaroje ir kitose sferose, tokiose kaip benzino, maisto produktų kainodaroje, vertybinių popierių rinkoje, bankininkystės sektoriuje ir nekilnojamo turto rinkoje. Tačiau, didžiausiais krizės kaltininkais buvo pradėti laikyti būtent bankai, kai vienu ryškiausių krizės pradžios akcentu tapo vieno didžiausių JAV investicinio banko Lehman Brothers staigus bankrotas 2008 – aisiais metais. Bankai buvo apkaltinti dėl neatsakingo skolinimo, atsirado daug išvestinio finansinio turto, kurio pirminį turtą sudarė paskolos, suteiktos nemokiems asmenims, kurie nevykdavo savo prievolių, o reikalavimo teisės į juos buvo nieko vertos. Taip bankai prarasdavo atitinkamas sumas, kas vedavo prie nemokumo. Taip, staiga, ties bankine sistema atsirado sisteminė rizika, kuri reiškė viena, dėl negalėjimo įvykdyti savo įsipareigojimų žlugo vienas bankas, vėliau nemokiais tapo dar daugiau bankų, tad atsiradus šiam domino efektui, buvo prarastas pasitikėjimas finansų rinkos stabilumu. Tuo tarpu valstybės, siekdamos išgelbėti žlungančią bankų sistemą, finansines paramas finansų sektoriui teikė tiek iš valstybės lėšų, tiek ir gyventojų lėšomis. Dėl šių veiksmų, valstybių biudžeto deficitas tapo per didelis, kas lėmė padidintą riziką valstybių įsipareigojimų neįvykdymui ir privedė valstybes prie poreikio siekti finansavimo iš Tarptautinio Valiutos Fondo, o tam, jog finansavimas būtų suteiktas, valstybės pradėjo restruktūrizuoti skolas, kas stipriai paveikė mokesčių mokėtojus. Išryškėjo viešojo sektoriaus, finansų ir bankų sektoriaus ryšių dinamika ir vienas kitą stiprinantys, užkrečiami padariniai. Bankų veikla, pagrįsta trumpalaikės naudos siekiu, ignoruojant būtiną ilgalaikį tvarumą, atskleidė poreikį sukurti sistemą, kuri suteiktų paskatą bankams veikti

atsižvelgiant kokį poveikį jų veiksmai turės ekonomikai ir mokesčių mokėtojams.¹ Buvo pamatyta, jog tuo metu veikusios Europos finansų priežiūros institucijų sistemos (EFPIS) atliekamo koordinavimo nepakako, todėl būtinumas sukurti naują sistemą tapo neišvengiamu.

Tad, šiuo tikslu, Europos Sąjungoje buvo sukurta Bankų sąjunga, kurią sudarė du pagrindiniai ramsčiai: Bendras priežiūros mechanizmas (toliau – BPM) ir Bendras pertvarkymo mechanizmas (toliau – BPeM). Šiuo metu yra diskutuojama dėl trečiojo elemento – Europos indėlių garantijų sistemos (EIGS). Šios sąjungos ir abiejų ramsčių sukūrimas iš esmės turėjo padėti sukurti skaidresnę, vienodesnę ir saugesnę rinką bankams Europos Sąjungoje, jog visuomet ir nuosekliai būtų taikomos vienodos bankų priežiūros, gaivinimo ir pertvarkymo taisyklės, taip pat, jog tiek nacionaliniu, tiek tarpvalstybiniu lygmeniu bankų veiklai būtų taikomi vienodi reikalavimai, o prireikus, operatyviai būtų imamasi priemonių išsaugoti banką susidūrusį su sunkumais, kad jis nežlugtų arba būtų veiksmingai pertvarkytas.²

Šiame kontekste galima įžvelgti, jog priešastimi sukurti vieną iš ramsčių – BPM, tapo poreikis ne tik turėti veiksmų planą ištikus krizei, tačiau pastoviai ir nuosekliai didinti Europos Bankų atsparumą ir saugumą, prižiūrėti jų veiklą tam, jog ateityje iš anksto būtų užkertamas kelias didesnėms krizėms, be sunkesnių padarinių. 2013 m. spalio 15 d. priėmus Tarybos reglamentą, kuriuo Europos Centriniam Bankui pavedami specialūs uždaviniai, susiję su rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų priežiūros politika, Europos Sąjungos Taryba aiškiai numatė, jog atsižvelgus į pastarąją krizę, tikslinga ir sureguliuota kredito įstaigų priežiūra padėtų prižiūrėti labai sudėtingas ir tarpusavyje susijusias rinkas ir įstaigas.³ Tad, BPM taptų vienu iš esminių žingsnių sukuriant stabilesnę ir patikimesnę Bankų Sąjungą.

¹ „ECB priežiūros veiklos metų ataskaita 2017“; „Įžanginis interviu su Priežiūros valdybos pirmininke Danièle Nouy“, 2018 m. kovas; Europos Centrinis Bankas; El. prieiga:

<https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/publications/annual-report/pdf/ssm.ar2017.lt.pdf>;

² „Bankų Sąjunga“, El. prieiga:

<https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/bankingunion/html/index.lt.html>;

³ TARYBOS REGLAMENTAS (ES) Nr. 1024/2013 2013 m. spalio 15 d. kuriuo Europos Centriniam Bankui pavedami specialūs uždaviniai, susiję su rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų priežiūros politika; El. prieiga: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1024>;

2. Bendro priežiūros mechanizmo teisinio reglamentavimo koncepcija: finansų sistemos stabilumo užtikrinimas ir rizikos ribojimu pagrįsta kredito įstaigų priežiūra – esminiai principai ir struktūrinė koncepcija (Tarybos Reglamentas (ES) Nr. 1024/2013)

2.1. Esminiai principai – kaip pagrindas visos BPM koncepcijos

Plačiąja prasme BPM sąvoka reiškia, jog tai yra Europos Sąjungos lygmens sistema, skirta kredito įstaigų euro zonos valstybėse narėse ir tų euro zonai nepriklausančiose ES valstybėse narėse, kurios pasirenka prisijungti prie šio mechanizmo, rizikos ribojimo principais pagrįstai priežiūrai vykdyti.⁴ Kadangi BPM buvo sukurtas kaip vienas iš Bankų Sąjungos ramsčių, tam kad jo įgyvendinimas būtų efektyvus ir tikslingas, Europos Sąjunga pakankamai griežtai numatė keliamus uždavinius, priemones jiems įgyvendinti, institucijas, kurios turi imtis įgyvendinimo ir jų veikimo ribas. Vieni iš esminių BPM teisinio reguliavimo dokumentų yra 2013 m. spalio 15 d. Tarybos Reglamentas (ES) Nr. 1024/2013, kuriuo Europos Centriniam Bankui pavedami specialūs uždaviniai, susiję su rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų priežiūros politika (toliau – BPM reglamentas), 2014 m. balandžio 16 d. Europos Centrinio Banko reglamentas (ES) Nr. 468/2014, kuriuo sukuriama Europos Centrinio Banko, nacionalinių kompetetingų institucijų ir nacionalinių paskirtųjų institucijų bendradarbiavimo Bendrame priežiūros mechanizme struktūra (toliau – BPM pagrindų reglamentas), Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1022/2013 2013 m. spalio 22 d. kuriuo iš dalies keičiamas Reglamento (ES) Nr. 1093/2010, kuriuo įsteigiama Europos priežiūros institucija (Europos bankininkystės institucija), nuostatos, susijusios su specialių uždavinių pavedimu Europos Centriniam Bankui pagal Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1024/2013. Šie reglamentai, įtvirtino esminę BPM veikimo koncepciją, kuri paremta Sutartimi dėl Europos Sąjungos veikimo, bei esminiais veikimo principais.

Šioje dalyje bus aptarti esminiai BPM veikimo pagrindai – principai, kurie svarbūs efektyviam šio mechanizmo įgyvendinimui ir vykdant numatytus uždavinius yra privalomi tiek Europos Centriniam Bankui tiek Nacionalinėms Priežiūros Institucijoms ir esminė BPM struktūra, numatyta reglamentuose.

⁴ Europos Vadovų Taryba. Europos Sąjungos Taryba. Bendras priežiūros mechanizmas; El.Prieiga: <https://www.consilium.europa.eu/lt/policies/banking-union/single-supervisory-mechanism/>;

Pirmasis principas, kuriuo yra pagrįstas BPM veikimas yra geriausios praktikos veikimas. Siekiant užsibrėžtų tikslų bankų sektoriaus priežiūros srityje ir vis plėtojant BPM modelį, turi būti pasitelkiama naujausia ir pažangiausia praktika Europoje ir imamas pavyzdys iš įvairių valstybių narių nacionalinių priežiūros institucijų patirties.⁵ Šis veiklos principas leidžia daryti išvadas, kokiose BPM srityse yra reikalingi patobulinimai, kaip galima sustiprinti mechanizmo veikimą, panaikinti trūkumus. Būtynė remtis naujausia ir geriausia Europoje praktika, neleidžia mechanizmui atsidurti stagnacijoje ir skatina institucijas atsakingas už priežiūrą BPM vystyti kartu su ekonomine, socialine raida. Vientisumo ir decentralizacijos principas, antrasis principas, kuris įpareigoja visus mechanizmo dalyvius bendradarbiauti įvairiose BPM srityse, o decentralizuotos procedūros ir nuolatiniai informacijos mainai tarp valstybių narių nacionalinių priežiūros institucijų ir ECB padeda užkirsti kelią veiklos dubliavimuisi.⁶ Šis principas suteikia galimybę visoms dalyvaujančioms institucijoms sukurti BPM kaip vieningai veikiančią sistemą. Su antruoju principu glaudžiai susijęs trečiasis, BPM vienalytiškumas. Kadangi siekiama, jog BPM būtų vykdoma nuosekliai, išvengiant fragmentiškumo, priežiūros principai ir procedūros taikomos visų dalyvaujančių narių kredito įstaigoms, šiuo principu pabrėžiamas BPM sistemos bendrumas. Ketvirtasis principas, suderinamumas su bendrąja rinka. Kadangi visa Bankų sąjungos veikla yra grįsta bendro taisyklių savado nuostatomis, BPM veikla padeda sukaupti įvairių jurisdikcijų priežiūros veiksmus, toliau plėtoti ir tobulinti bendrą taisyklių sąvadą, to pasekoje yra padedama veiksmingiau spręsti sisteminės rizikos klausimus Europoje.⁷ Penktasis, ypač svarbus principas, yra nepriklausomumas ir atskaitomybė. Visos priežiūros funkcijos turėtų būti atliekamos nepriklausomai, kai tuo tarpu BPM reglamentas nustato demokratinę atskaitomybę tiek ES lygmeniu, tiek nacionaliniu, kuri turi užtikrinti pasitikėjimo buvimą. Šeštasis principas – rizika grindžiamas metodas. Taikant šį metodą siekiama, jog priežiūros ištekliai visada būtų sutelkti į sritis, kuriuose

⁵ Bankų priežiūros vadovas. Europos Centrinis Bankas, 2014 m. rugsėjo mėn.; El. prieiga: <https://op.europa.eu/lt/publication-detail/-/publication/4cdc2e24-ab0d-4c2f-9654-339277717e1f/language-lt/format-PDF/source-116495039>;

⁶ Bankų priežiūros vadovas. Europos Centrinis Bankas, 2014 m. rugsėjo mėn.; El. prieiga: <https://op.europa.eu/lt/publication-detail/-/publication/4cdc2e24-ab0d-4c2f-9654-339277717e1f/language-lt/format-PDF/source-116495039>;

⁷ Bankų priežiūros vadovas. Europos Centrinis Bankas, 2014 m. rugsėjo mėn.; El. prieiga: <https://op.europa.eu/lt/publication-detail/-/publication/4cdc2e24-ab0d-4c2f-9654-339277717e1f/language-lt/format-PDF/source-116495039>;

veiksmingiausiai galima padėti stiprinti finansinį stabilumą. Jei vykdant BPM uždavinius nustatoma, jog kredito įstaigoms kyla didesnė rizika, jos turi būti prižiūrimos atidžiau, jog rizika būtų sumažinta iki saugaus lygio. Sekantis, septinasis principas, proporcingumas. Šis principas suponuoja apie sistemingai paskirstytus priežiūros išteklius. Kredito įstaigų priežiūros intensyvumo lygis turi būti pagrįstas įstaigos sisteminė svarba ir rizikos profiliu – didesnėms ir sudetingesnėms kredito įstaigoms, turi būti skiriamas didesnis priežiūros lygis. Aštuntasis principas, tinkami visų kredito įstaigų priežiūros lygiai, įprastai numato, jog atliekant BPM funkcijas, turi būti nustatyti minimalūs priežiūros lygiai ir atitinkamo masto veiksmai, visoms kredito įstaigoms, nepaisant numanomos žlugimo rizikos. Šis principas svarbus tuo aspektu, jog vykdant BPM prižiūrimos kredito įstaigos yra suskirstomos į tai kokį poveikį jų žlugimas turėtų finansiniam stabilumui, tad šiuo principu institucijos įpareigojamos nustatyti priežiūros lygius ir veiksmų mastus kiekvienos kategorijos kredito įstaigoms. Paskutinyasis, devintasis principas, veiksmingos ir laiku taikomos taisomosios priemonės. Faktiškai šis principas įtvirtina BPM paskirtį, užtikrinti atskirų kredito įstaigų saugumą ir patikimumą. Šiuo principu institucijos, atliekančios priežiūros funkcijas, įpareigojamos priežiūros priemonių imtis laiku, stebėti kredito įstaigų atsaką. Tad, šie devyni principai, yra kaip gairės numatytiems BPM uždaviniams atlikti ir kaip pagrindas BPM reglamente nustatytai koncepcijai. Kredito įstaigų priežiūros funkcijos atlikimas, visų pirma reikalauja, jog institucijų veiksmai atitiktų šiuos esminius BPM principus.

Be šių esminių principų, dar egzistuoja Bazelio bankų priežiūros komiteto patvirtinti pagrindiniai efektyvios bankų priežiūros principai bei EBI taisyklės, kurie yra tvirtas pagrindas bankų sektoriaus priežiūros vykdymui. Nors Bazelio bankų priežiūros komiteto patvirtinti principai neturi teisinės galios, šalys pritarę šiems principams, atlikdamos priežiūros funkciją, jų turi laikytis.⁸ Kaip pavyzdys, Lietuvos Nacionalinė priežiūros institucija – Lietuvos Bankas ir jo valdyba yra išleidusi nutarimą, kuriame numatyta pritariti Bazelio bankų priežiūros komiteto 2012 m. rugsėjo mėn. atnaujintų Pagrindinių efektyvios bankų priežiūros principų įgyvendinimui Lietuvoje ir vadovautis jais rengiant teisės aktus bei vykdant bankų

⁸ Basel Committee on Banking Supervision, „Consultative document. Core Principles for Effective Banking Supervision“; December, 2011; El. prieiga: <https://www.bis.org/publ/bcbs213.pdf>;

priežiūrą.⁹ Lietuva dėl šių principų įgyvendinimo pritarė dar 1998 m., tačiau po pastarosios ekonominės krizės jie buvo atnaujinti.

2.2. BPM veikimo koncepcija numatyta ES tarybos reglamente ir kituose teisiniuose aktuose

BPM prisideda prie kredito įstaigų saugumo ir patikimumo bei finansų sistemos stabilumo ES valstybėse narėse, visapusiškai atsižvelgiant į vienodą požiūrį į kredito įstaigas ir įpareigoja rūpintis vidaus rinkos vienvėve ir vientisumu. BPM steigimo tekstus pagrindė sudaro BPM reglamentas, iš dalies pakeistas reglamentas 1093/2010 dėl Europos Bankininkystės Institucijos (EBI) įsteigimo, o praktinė tvarka, vykdam BPM bendradarbiaujant kartu su NPI, nustatoma Europos Centrinio Banko reglamente (ES) Nr. 468/2014 (toliau – BPM pagrindų reglamentas). Kadangi, bendraja prasme, esminė BPM užduotis yra užtikrinti dalyvaujančių valstybių kredito įstaigų saugumą ir patikimumą, reglamentu, atitinkamos priežiūros ir atsakomybės sritys turėjo būti paskirstytos. Nors visiems subjektams taikoma bendra priežiūros metodika, tačiau funkcijos buvo paskirstytos pagal prižiūrimų subjektų svarbą. Tad, siekiant aukštus standartus atitinkančios ir nuosekliai taikomos bankų priežiūros visose Europos Sąjungos valstybėse narėse, bendro priežiūros mechanizmo koncepciją galima būtų įvardinti pakankamai lengvai perprantama. Užuoat vykdytius bankų priežiūrą kiekvienoje valstybėje atskirai, viena, kompetetinga institucija, tai – Europos Centrinis Bankas (toliau – ECB) - buvo pavesta vykdyti reglamente numatytus svarbiausius uždavinius, kartu bendradarbiaujant su valstybių narių Nacionalinėmis Priežiūros Institucijomis (toliau – NPI).¹⁰

Bendraja prasme, remiantis BPM reglamento 4 – tuoju ir 6 – tuoju straipsniais, priežiūros mechanizmo veikimą galima apibrėžti taip: ECB atlieka tiesioginę priežiūrą svarbių kredito įstaigų dalyvaujančiose valstybėse narėse, bei atitinkamą netiesioginę priežiūrą mažiau svarbių kredito įstaigų, kai tuo tarpu už tiesioginę minėtų mažiau svarbių kredito įstaigų priežiūrą atsakingos NPI. Tad, ECB

⁹ Lietuvos Banko Valdybos nutarimas „Dėl Bazelio bankų priežiūros komiteto patvirtintų Pagrindinių efektyvios bankų priežiūros principų įgyvendinimo“; Nauja redakcija: 2014-06 -03; El. Prieiga: <https://www.infolex.lt/ta/28992>;

¹⁰ „European Banking Union“ edited by Danny Busch, Guido Ferrarini, Oxford University press, 2015, p. 93;

atsakomybės laipsnis už kredito įstaigų priežiūra priklauso nuo jos svarbos. Teisiškai įtvirtinus kriterijus, visos kredito įstaigos esančios dalyvaujančiose valstybėse narėse buvo diferencijuotos pagal svarbumą, o tarp institucijų buvo aiškiai paskirstomos funkcijos, BPM reglamente yra nustatyti kriterijai, kuriais remiantis nustatomi subjektai, kurie yra labiau svarbūs ir kurie mažiau, bei procedūros, kurias atliekant yra įvertinama kredito įstaigos svarba. BPM reglamento 6 straipsnio 4 dalyje, bei BPM pagrindų reglamento 39 straipsnio 3 dalyje nustatyti kriterijai, leidžia nuspręsti kredito įstaigos svarbą, jei ji atitinką bent vieną iš jų:

1. visų pirma remiantis dydžio kriterijumi – subjekto svarba nustatoma atsižvelgiant į visą jo turto vertę, subjektas ar jų grupė bus priskiriama svarbiems, jei jo turto vertė bus didesnė nei 30 mlrd eurų;
2. antrasis kriterijus, tai subjekto svarba Sąjungos arba bet kurios dalyvaujančios valstybės narės ekonomikai, t.y. ekonominės svarbos kriterijus, kuris numato, jeigu subjekto viso turto santykis su dalyvaujančios valstybės, kurioje ji įsisteigta, BVP yra didesnis nei 20 %, nebent visa jo turto vertė mažesnė nei 5 mlrd. eurų, tuomet šis subjektas galės būti laikomas svarbiu;
3. taip pat subjektas bus laikomas svarbiu atitinkantis tarpvalstybinės veiklos kriterijų, jeigu visa subjekto turto vertė viršys 5 mlrd. eurų ir jo tarpvalstybinio turto ir (arba) įsipareigojimų daugiau kaip vienoje kitoje dalyvaujančioje valstybėje narėje santykis su visu jos turtu ir (arba) įsipareigojimais yra didesnis kaip 20 %;
4. dar vienas iš kriterijų, lemiantis, jog subjektas būtų laikomas svarbiu, yra faktas jog įstaiga yra tiesioginės Europos stabilumo mechanizmo paramos gavėja;
5. taip pat numatyta galimybė, jog ECB gavus pranešimą iš NPI, jog tokia įstaiga laikoma itin svarbia valstybės vidaus ekonomikai ir atlikus jos vertinimą, būtų priimamas tokią svarbą patvirtinantis sprendimas.¹¹

¹¹ TARYBOS REGLAMENTAS (ES) Nr. 1024/2013 2013 m. spalio 15 d. kuriuo Europos Centriniam Bankui pavedami specialūs uždaviniai, susiję su rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų priežiūros politika; El. prieiga: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1024>;
EUROPOS CENTRINIO BANKO REGLAMENTAS (ES) Nr. 468/2014 kuriuo sukuriama Europos Centrinio Banko, nacionalinių kompetetingų institucijų ir nacionalinių paskirtųjų institucijų bendradarbiavimo Bendrame priežiūros mechanizme struktūra (BPM pagrindų reglamentas) (ECB/2014/17), 2014 m. balandžio 16 d.; El. prieiga: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014R0468>;
BPM priežiūros žinynas. Europos bankų priežiūra. BPM veikimas ir priežiūros metodika. Europos Centrinis Bankas, 2018 m. kovo mėn., El. prieiga: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.supervisorymanual201803.lt.pdf?42da4200dd38971a82c2d15b9ebc0e65>;

Tad, įstaiga atitikusi bent vieną iš šių kriterijų, yra laikoma svarbia dėl ko tiesiogiai bus prižiūrima ECB, padedant atitinkamos valstybės narės NPI. Laikantis šių kriterijų, įstaigų vertinimas vyksta kartą per metus, todėl svarbių ir mažiau svarbių įstaigų sąrašai yra reguliariai atnaujinami ir gali kisti. Taip pat kredito įstaigos statusas gali pakisti atsiradus netikėtoms aplinkybėms, atliekant ad hoc svarbos vertinimą. Tokiam ad hoc vertinimui pagrindas gali atsirasti, vos tik įstaiga ima atitikti bet kurią iš minėtų kriterijų, arba vykdant įprastą veiklą, pavyzdžiui kredito įstaigoms susijungus ar įsigijimo atveju, statusas gali kisti. Dėl esminės BPM veikimo koncepcijos, kuomet įstaigos yra išdiferencijuojamos į svarbiomis laikomas ir mažiau svarbiomis laikomomis įstaigomis, ES kilo ir pirmoji byla Europos Sąjungos Teisingumo Teisme (toliau – ESTT). Šioje byloje Vokietijoje esantis bankas Landeskreditbank Baden-Württemberg – Förderbank (toliau – Landeskreditbank) 2014 m. dėl savo svarbos buvo priskirtas tiesioginiai ECB priežiūrai, remiantis BPM reglamento 6 straipsnio 4 dalimi. Savo ruožtu Landeskreditbank tokią ECB analizę užginčijo ir siekė, jog jo statusas kaip „svarbus subjektas“ būtų panaikintas. Landeskreditbank priskyrimas prie svarbių subjektų reikė, kad tiesioginę rizikos ribojimu pagrįstą to subjekto priežiūrą turi vykdyti ECB, o ne kompetentingos Vokietijos institucijos. Bankas teigė, kad turėtų būti priskirtas prie ne tokių svarbių subjektų, nes yra „ypatingų aplinkybių“ pagal BPM reglamento 6 straipsnio 4 dalį, bei BPM pagrindų reglamento 70 straipsnį, kuriomis remiantis egzistuojant konkrečiom ir faktinėm aplinkybėm dėl kurių priežiūrimo subjekto priskyrimas svarbiems tampa netinkamas, atsižvelgiant į BPM reglamento tikslus ir principus, visų pirma į poreikį užtikrinti nuoseklų aukštų priežiūros standartų taikymą, todėl subjektas gali būti priskirtas mažiau svarbiems, nors jis atitinka kvalifikavimo kaip svarbaus kriterijus. Tačiau ESTT šį pareiškėjo ieškinį atmetė, išaiškindami, jog „ypatingų aplinkybių“ sąvoka turėtų būti aiškinama siaurąja prasme, o nacionalinės institucijos gali atlikti tiesioginę rizikos ribojimu pagrįstą svarbaus subjekto priežiūrą tik esant ypatingoms aplinkybėms, iš kurių matyti, kad tokį subjektą kvalifikuoti kaip svarbu netinkama, norint pasiekti BPM reglamento tikslus ir NPI vykdoma priežiūra bus efektyvesnė, nei ECB vykdoma priežiūra. Šiuo, konkrečiu atveju, ESTT nustatė, jog Vokietijos bankas nesugebėjo įrodyti ypatingų aplinkybių egzistavimo fakto, dėl kurių Vokietijos kompetentingų institucijų atliekama rizikos ribojimu pagrįsta

priežiūra, būtų efektyvesnė, palyginus su ECB atliekama rizikos ribojimu pagrįsta priežiūra.¹²

BPM pagrindų reglamente yra nurodyti subjektų tipai, kurie patenka į BPM taikymo sritį, tai: dalyvaujančiose valstybėse narėse įsteigtos kredito įstaigos, dalyvaujančiose valstybėse narėse įsteigtos finansų kontroliuojančiosios bendrovės, dalyvaujančiose valstybėse narėse įsteigtos mišrią veiklą vykdančios finansų kontroliuojančiosios bendrovės, nedalyvaujančiose valstybėse narėse įsteigtų kredito įstaigų filialai, įsteigti dalyvaujančiose valstybėse narėse. Kredito įstaigos sąvoka, BPM sistemos kontekste, įvardinta kaip įmonė, kuri verčiasi indėlių ar kitų grąžintinų lėšų priėmimu iš visuomenės ir paskolų teikimu savo sąskaita.¹³ Todėl į BPM taikymo sritį, plačiąja prasme, įeina bankai ir kredito unijos. Tačiau, BPM pagrindų reglamento 2 straipsnio 21 dalyje, taip pat numatytas terminas „prižiūrima grupė“, kurio pagrindu, į BPM taikymo sritį taip pat patenka: a) grupė, kurioje patronuojančioji įmonė yra kredito įstaiga arba finansų kontroliuojančioji bendrovė, kurios pagrindinė buveinė yra dalyvaujančioje valstybėje narėje; b) grupė, kurioje patronuojančioji įmonė yra mišrią veiklą vykdanči finansų kontroliuojančioji bendrovė, kurios pagrindinė buveinė yra dalyvaujančioje valstybėje narėje; c) prižiūrimi subjektai, kurių pagrindinės buveinės yra toje pačioje dalyvaujančioje valstybėje narėje, jeigu jie yra ilgą laiką pavaldūs tam pačiam centriniam subjektui, kuris atlieka jų priežiūrą pagal sąlygas nustatytas Kapitalo Reikalavimų Reglamente.¹⁴ Būtent dėl BPM taikymo srities klausimo, kilo dar viena byla. Šioje byloje ieškinį pateikė Prancūzijos bankų grupė „Credit Mutuel“, kurią sudarė vietinių kredito unijų tinklas, turintis kooperatyvo statusą. Šioje grupėje, kiekviena vietinė kredito unija

¹² Landeskreditbank Baden-Württemberg – Förderbank prieš Europos centrinį banką (ECB) 2019 m. gegužės 8 d. Teisingumo Teismo (pirmoji kolegija) sprendimas byloje C-450/17 P; El. Prieiga: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=213858&pageIndex=0&doclang=LT&ode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=12160481>;

Landeskreditbank Baden-Württemberg – Förderbank prieš Europos centrinį banką (ECB) 2019 m. gegužės 8 d. Teisingumo Teismo (pirmoji kolegija) byla C-450/17 P, GENERALINIO ADVOKATO GERARD HOGAN IŠVADA, pateikta 2018 m. gruodžio 5 d.; El. Prieiga: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=208502&pageIndex=0&doclang=LT&ode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=12160481>;

¹³ Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 575/2013 dėl prudencinių reikalavimų kredito įstaigoms ir investicinėms įmonėms ir kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 648/2012; 2013 m. birželio 26 d.; El. Prieiga: https://www.lb.lt/uploads/documents/files/musu-veikla/finansu-rinkos-dalyviu-prieziura/kaip-isteigti-finansu-istaiga/banko-steigimas-ir-licencijavimas/n24924_lexuriserv_crr.pdf;

¹⁴ EUROPOS CENTRINIO BANKO REGLAMENTAS (ES) Nr. 468/2014 kuriuo sukuriama Europos Centrinio Banko, nacionalinių kompetetingų institucijų ir nacionalinių paskirtųjų institucijų bendradarbiavimo Bendrame priežiūros mechanizme struktūra (BPM pagrindų reglamentas) (ECB/2014/17), 2014 m. balandžio 16 d.; El. prieiga: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014R0468>;

turėjo būti susieta su regionine federacija, o kiekviena federacija susieta su centrine šios grupės institucija Confédération Nationale du Crédit Mutuel (CNCM). 2015 m. ECB perėmė tiesioginę CNCM priežiūrą, kvalifikuodama ją kaip svarbią prižiūrimą grupę ir pareikalavo laikytis teisės aktuose numatyto nuosavų lėšų koeficiento. „Credit Mutuel“ užginčijo ECB, kaip pagrindinės priežiūros institucijos statusą, teigdama, jog jie nėra kredito įstaiga. Pagrindinis bylos teisinis klausimas buvo susijęs su termino „prižiūrima grupė“ aiškinimu, o šioje byloje konkrečiai BPM pagrindų reglamento 2 straipsnio 21 dalies c papunkčio aiškinimu. Teismas, aiškindamas BPM pagrindų reglamento nuostatas numatė, jog jos yra skirtos plėtoti ir išsamiau apibūdinti BPM reglamento nuostatas, todėl ir jų aiškinimas turėtų būti paremtas atsižvelgiant į pagrindinio BPM reglamento tikslus. Teismas, pažymėjo, jog kredito įstaigų grupių rizikos ribojimu pagrįsta konsoliduota priežiūra iš esmės yra siekiama dviejų tikslų: pirmasis tikslas yra leisti ECB suvaldyti riziką, kuri gali paveikti kredito įstaigą ir yra keliami ne šios kredito įstaigos, o grupės, kuriai ji priklauso ir antrasis - kredito įstaigų grupių rizikos ribojimu pagrįstos priežiūros konsoliduotu lygiu tikslas yra išvengti šias grupes sudarančių subjektų rizikos ribojimu pagrįstos priežiūros padalijimo skirtingoms priežiūros institucijoms. Teismas ieškinį atmetė, motyvuodamas tuo, jog skirtingai nuo BPM pagrindų reglamento 2 straipsnio 21 dalies a ir b papunkčio, c papunkčio atveju konsoliduota priežiūra nereikalauja, kad grupės centrinė įstaiga būtų kredito įstaiga.¹⁵

Iš esmės, BPM sistema pagrinde yra reglamentuojama BPM reglamente bei BPM pagrindų reglamente. Tačiau, tam jog mechanizmas būtų operatyvus, atitinkamai ECB buvo priskirta teisėkūros kompetencija, įtvirtinta BPM reglamento 6 straipsnio 7 dalyje, kurioje buvo numatyta, jog priimdamas pagrindinį teisės aktą ECB turi jame numatyti tokius aspektus kaip: metodika, pagal kurią nustatoma ar prižiūrimas subjektas turi reikšmingo ar mažiau reikšmingo subjekto statusą, taip pat šio statuso pokyčių nustatymo taisyklės, procedūras, bei ECB ir NPI bendradarbiavimo taisyklės, susijusias su reikšmingų ir mažiau reikšmingų prižiūrimų subjektų riziką ribojančia priežiūra. Tačiau ECB į tai pasižiūrėjo pakankamai plačiai ir išplėtė BPM pagrindų reglamento taikymo

¹⁵ BENDROJO TEISMO (antroji išplėstinė kolegija) SPRENDIMAS 2017 m. gruodžio 13 d. byloje T-52/16 Crédit mutuel Arkéa prieš Europos Centrinį Banką (ECB); El.Prieiga: <http://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?num=t-52/16>; How to challenge ECB? By Henning Berger <https://www.whitecase.com/sites/default/files/2019-12/fro-december-2019-how-to-challenge-the-ecb-final.pdf>;

sritį. Visų pirma pridėjo išsamias taisykles, susijusias su organizaciniais klausimais, tarpvalstybinės veiklos vykdymu, administracinėmis procedūromis, kalbų vartojimo tvarka, glaudžiu bendradarbiavimu su euro zonai nepriklausančiomis šalimis, sankcijų taikymu ir naudojimusi tyrimo įgaliojimais. Šiais aspektais, buvo priimta daug kitų teisės aktų, kurie tam tikru mastu prisideda prie BPM veikimo koncepcijos. Todėl, nepaisant to, jog BPM reglamente ir BPM pagrindų reglamente yra numatyti esminiai BPM teisiniai aspektai, ECB papildomi teisės aktai yra svarbūs formuojant ir pritaikant BPM.¹⁶

Iš pažiūros, būtų galima teigti, jog BPM reglamentuojama veikimo koncepcija nėra sudėtinga, yra numatyti pagrindiniai valdymo centrai ir išskirtos jų funkcijos. Reikšmingųjų kredito įstaigų valstybėse narėse aspektu ECB yra šios sistemos svorio centras, kadangi visi priežiūros sprendimai yra priimami ECB lygmeniu, o NPI perima mažiau svarbių įstaigų priežiūrą. Tačiau, gali kilti klausimų dėl pačios BPM koncepcijos. Akivaizdu, jog BPM veikimo koncepcijoje ECB tampa tam tikru dėmesio centru, jam suteikiama išskirtinė kompetencija, dėl ko būtų galima teigti, jog BPM yra centralizuotas mechanizmas. Tačiau, BPM reglamentas taip pat suteikia specifines užduotis ir galias NPI, pavyzdžiui, BPM reglamento 4 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog ECB turi išimtinę kompetenciją visų dalyvaujančiose valstybėse narėse įsteigtų kredito įstaigų atžvilgiu vykdyti atitinkamus uždavinius¹⁷, tačiau to pačio reglamento 6 straipsnio 6 dalyje numatoma, jog dalyvaujančių valstybių narių NPI vykdo ir yra atsakinga už daugumą riziką ribojančių užduočių mažiau svarbių kredito įstaigų atžvilgiu. Iš vienos pusės galima teigti, jog nors ECB yra išimtinai kompetetinga prižiūrėti kredito įstaigas, tačiau daugumą užduočių ir įgaliojimų susijusių su mažiau svarbiomis kredito įstaigomis turi vykdyti NPI, iš kitos pusės į šią situaciją galima būtų žvelgti taip, jog ECB turi tik latentinę kompetenciją mažiau svarbių kredito įstaigų priežiūroje. Kitas aspektas yra dėl dalyvaujančių valstybių narių NPI dalyvavimo priimant sprendimus BPM klausimais. Tam tikru mastu, valstybių narių NPI būdamos narėmis organizacinės struktūros grupėse, atsakingose už priežiūros vykdymą - Jungtinės priežiūros grupėje, Stebėtojų tarybos narė, o jei valstybės narės nacionalinis bankas taip pat yra valstybės narės NPI, tuomet ta

¹⁶ „Single Supervisory Mechanism European Banking Supervision by SSM A Practitioner’s Guide“ ; Klaus Lackhoff, 2017; C.H.BECK.HART.NOMOS; 4 psl.

¹⁷ TARYBOS REGLAMENTAS (ES) Nr. 1024/2013 2013 m. spalio 15 d. kuriuo Europos Centriniam Bankui pavedami specialūs uždaviniai, susiję su rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų priežiūros politika; El. prieiga: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1024>;

pati organizacija veikia kaip Stebėtojų tarybos narys bei Valdančiosios tarybos narys ir taip NPI gali daryti įtaką ECB kaip BPM centrui. Tuo tarpu, mažiau svarbių kredito įstaigų požiūriu ECB savo roužtu daro įtaką NPI savo teikiamomis nuostatomis, gairėmis, generalinėmis instrukcijomis ar rekomendacijoms ir net galimybe perimti mažiau svarbios kredito įstaigos priežiūrą. Kadangi kalbama apie BMP veikimą tarptautiniu lygmeniu, pareiga veikti visos Sąjungos labui teisiškai atmeta nacionalinę įtaką. Tačiau galima prieiti prie išvados, jog BPM sistema yra atvira abipusiam poveikiui ir tam tikru aspektu tai atskleidžia vieną iš galimų (nebūtinai) BPM sistemos silpnybių, kadangi sistema atvira abipusiam poveikiui išties yra sudėtingesnė, nei grynai centralizuota sistema.¹⁸

¹⁸ „Single Supervisory Mechanism European Banking Supervision by SSM A Practitioner’s Guide“ ; Klaus Lackhoff, 2017; C.H.BECK.HART.NOMOS; 2-3 psl.

3. Europos Centrinis Bankas – institucinis kūnas, įgyvendinantis Europos Sąjungos kredito įstaigų priežiūros veiksmus - pagrindiniai uždaviniai Tarybos Reglamentu (ES) Nr. 1024/2013 paskirti Europos Centriniam Bankui - išimtinė ECB kompetencija

Norint perprasti, kaip įtvirtintas BPM yra įgyvendinamas, svarbu išnagrinėti kokių mastu yra paskirstytos šio mechanizmo funkcijos, ar jos sistemiškai yra įgyvendinamos ir ar yra efektyvios. Todėl toliau, darbo eigoje, bus analizuojama dviejų svarbiausių subjektų, Europos Centrinio Banko ir Nacionalinių priežiūros institucijų, funkcijos ir jų veiksmingumas, reikalingumas, jų veikimo ribos.

Šiuo metu BPM pavesta prižiūrėti virš 2700 subjektų, dalyvaujančiose valstybėse narėse, o svarbiausios institucijos įgyvendinačios BPM yra ECB ir visų dalyvaujančių valstybių NPI. Remiantis BPM reglamentu, ECB, kaip euro zonos centrinis bankas, turintis daug patirties makroekonomikos ir finansinio stabilumo klausimais, yra tinkama institucija apibrėžtiems priežiūros uždaviniams vykdyti, daugiausiai dėmesio skiriant ES finansų sistemos stabilumui apsaugoti. Tuo tarpu valstybių narių NPI ir taip yra atsakingi už šalies bankų priežiūrą, todėl dviejų pajėgių institucijų bendradarbiavimas BPM srityje tik užtikrina efektyvesnę vykdymą. Tad, BPM struktūrinė koncepcija paremta tuo, jog priežiūros funkcijos paskirstytos pagal prižiūrimų subjektų svarbą, todėl ECB tiesiogiai prižiūri svarbiausias valstybių narių kredito įstaigas, pavyzdžiui, Lietuvoje ECB tiesiogiai prižiūri tris didžiausius Lietuvoje registruotus bankus – AB SEB banką, „Swedbank“ bei AB Šiaulių banką. Tuo tarpu NPI vykdo tiesioginę mažiau svarbių įstaigų priežiūrą, o ECB šios priežiūros stebėseną – todėl šiuo atveju ECB atlieka netiesioginę priežiūrą.

Priėmus BPM reglamentą, ECB tapo pagrindine ir daugiausiai kompetencijos turinčia figūra BPM įgyvendinime. Jam buvo pavesti specialūs uždaviniai, turėję užtikrinti ES kredito įstaigų efektyvią priežiūrą. ECB kaip oficiali, viena svarbiausių ir nepriklausomų Eurosistemos institucijų, ES vykdo ne tik bankų priežiūros funkciją, o taip pat ir savo svarbiausią funkciją – kainų palaikymo euro zonoje funkcija. Tad, kaip institucija, turinti daug patirties makroekonomikos klausimais, 2013 m. pradėjus veikti BPM reglamentui, tapo pagrindine priežiūros mechanizmo veikimo ašimi, turinti užtikrinti Europos bankų finansinį stabilumą, didinti finansinę jų integraciją. Esminiai ir svarbiausi ECB uždaviniai priežiūros

srityje įtvirtinti BPM reglamente ir BPM pagrindų reglamente. Bendraja prasme, bankų priežiūra ECB atžvilgiu apima šiuos veiksmus: atlikti priežiūrinius tikrinimus, patikrinimus vietoje, tyrimus; išduoti bankams veiklos leidimus ir juos panaikinti; vertinti kvalifikuotųjų akcijų paketų įsigijimus ir perleidimus; užtikrinti, kad ES būtų laikomasi nustatytų rizikos ribojimo taisyklių bei nustatyti didesnius kapitalo pakankamumo reikalavimus (rezervus), kai reikia suvaldyti finansinę krizę.¹⁹ Tam tikrą dalį įgaliojimų, kitaip vadinamųjų bendrosiomis procedūromis, ECB turi kompetenciją vykdyti visų kredito įstaigų atžvilgiu, o kiti įgaliojimai yra būtent skirti atlikti tiesioginę svarbių kredito įstaigų priežiūrą.

3.1. ECB suteikti įgaliojimai visų kredito įstaigų atžvilgiu

Su priežiūra susijusi ECB atsakomybė, yra įtakojama to, koks yra prižiūravimo subjekto statusas. Tačiau tam tikri specialieji įgaliojimai, vadinami bendrosiomis procedūromis, suteikia ECB kompetenciją vykdyti priežiūros procedūras, nepriklausomai ar įstaiga laikoma svarbia ar mažiau svarbia, praktiškai tai reiškia, kad, visoms kredito įstaigoms, neatsižvelgiant į tai, ar jos yra svarbios, ar mažiau svarbios, paprastai taikomi tie patys pagrindiniai procesai, taikomas vienas priežiūros metodas. Visos į BPM patenkančios kredito įstaigos prižiūrimos pagal tą pačią metodiką, laikantis proporcingumo principo. Šios bendrosios procedūros yra - leidimų kredito įstaigoms veikti suteikimas ir tų leidimų panaikinimas, kvalifikuotųjų akcijų dalių įsigijimo vertinimas ir tvirtinimas.²⁰

Pirmasis, išskirtas ECB įgaliojimas, visų kredito įstaigų atžvilgiu yra leidimų kredito įstaigoms veikti suteikimas, šis įgaliojimas įteisintas BPM reglamento 4 straipsnio 1 dalyje bei 14 straipsnio nuo 1 iki 4 dalies. Įstaiga norėdama vykdyti kredito įstaigos veiklą dalyvaujančioje valstybėje narėje, privalo turėti banko licenciją. Tam, jog licencija būtų suteikta, įstaiga, laikantis atitinkamos nacionalinės teisės nustatytų reikalavimų, kreipiasi į atitinkamos valstybės narės

¹⁹ Bendras Priežiūros Mechanizmas, Europos Centrinis Bankas; El. Prieiga: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/thessm/html/index.lt.html>;

²⁰ TARYBOS REGLAMENTAS (ES) Nr. 1024/2013 2013 m. spalio 15 d. kuriuo Europos Centriniam Bankui pavedami specialūs uždaviniai, susiję su rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų priežiūros politika; El. prieiga: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1024>; „Single Supervisory Mechanism European Banking Supervision by SSM A Practitioner’s Guide“ ; Klaus Lackhoff, 2017; C.H.BECK.HART.NOMOS; 159 ps.

NPI, kurioje ketina steigti įstaigą. Iš savos perspektyvos, NPI paraiškas vertina vadovaudamiesi reikalavimais numatytais nacionalinėje teisėje, tuo tarpu ECB tokias paraiškas jau vertina vadovaudamiesi ES teise. Paraiškos pateiktos dėl licencijos suteikimo vertinamos tam, jog rinkoje veiklą vykdytų tik įstaigos atitinkančios nacionalinės ir ES teisės aktuose nustatytus reikalavimus. Vykdydami šį jungtinį vertinimą tiek NPI, tiek ECB vertina ar subjektas pareiškęs paraišką atitinka taikomus reikalavimus dėl valdymo, veiklos vykdymo, verslo modelio ir ar pareiškėjas įvykdęs visus numatytus nacionalinės teisės reikalavimus²¹, pvz. Lietuvoje nacionalinės teisės reikalavimai numato, jog licencijos prašančio subjekto įstatai, veiklos planas, valdymo ir organizacinė struktūra, rizikos valdymo sistema, atlyginimų nustatymo politika ir praktika, apskaitos sistema, vidaus kontrolės sistema, techninės, informacinės, technologinės apsaugos priemonės, patalpos, turto draudimas turi užtikrinti saugią ir patikimą banko veiklą ir atitikti tai reglamentuojančius teisės aktus, taip pat turi atitikti įstatymo numatytus reikalavimus, kaip teisinės formos, minimalaus banko kapitalo, reikalavimus buveinei, banko akcininkams, įskaitant akcininkus, įsigijusius banko kvalifikuotąją įstatinio kapitalo ir (arba) balsavimo teisių dalį, banko vadovams, ir būti pasirengęs saugiai ir patikimai teikti finansines paslaugas.²² Tad, atvejais, kuomet yra nustatoma, jog pareiškėjas nėra įvykdęs visų numatytų nacionalinės teisės reikalavimų, NPI paraišką atmeta. Priešingu atveju, kuomet visi reikalavimai įvykdyti, NPI, kaip kontaktinė institucija, ECB teikia galutinį vertinimą. Tad, priimti galutinį sprendimą yra ECB kompetencijoje. Įvertinęs pateiktą pasiūlymą ECB turi teisę arba pritarti licencijos suteikimui, arba tam paprieštarauti.²³ Leidimo pradėti vykdyti kredito įstaigos veiklą suteikimo procedūra, kurią pavesta vykdyti ECB, taikoma visai veiklai, kuri būdinga kredito įstaigoms ir kuriai reikalingas veiklos leidimas. Tai yra visų rūšių veikla numatyta Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2013/36/ES dėl galimybės verstis kredito įstaigų veikla ir dėl riziką ribojančios kredito įstaigų ir investicinių įmonių

²¹ BPM priežiūros žinynas. Europos bankų priežiūra. BPM veikimas ir priežiūros metodika. Europos Centrinis Bankas, 2018 m. kovo mėn.; El. prieiga: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.supervisorymanual201803.lt.pdf?42da4200dd38971a82c2d15b9ebc0e65>;

²² Lietuvos Respublikos Bankų įstatymas, 2004 m. kovo 30 d. Nr. IX-2085 Vilnius, El. prieiga: <https://www.infolex.lt/ta/112527?nr=1>;

²³ BPM priežiūros žinynas. Europos bankų priežiūra. BPM veikimas ir priežiūros metodika. Europos Centrinis Bankas, 2018 m. kovo mėn.; El. prieiga: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.supervisorymanual201803.lt.pdf?42da4200dd38971a82c2d15b9ebc0e65>;

priežiūros, kitaip vadinamoje Kapitalo reikalavimų direktyvoje (toliau – KRD IV). KRD IV I priede numatyta tokios veiklos rūšys kaip: indėlių ir kitų grąžintinų lėšų priėmimas, finansinė nuoma, mokėjimo paslaugos, kitos mokėjimo priemonės (kelionių čekiai, vekseliai), garantijos ir išsipareigojimai, prekyba savo ar klientų sąskaita priemonėmis kaip – pinigų rinkos priemonės (čekiai, vekseliai, indėlio sertifikatai), užsienio valiuta, finansiniais ateities ir pasirinkimo sandoriais, valiutos keitimo ir palūkanų normos priemonėmis, perleidžiamais vertybiniais popieriais ir t.t.²⁴ Tad, bet kurią numatytą veiklos rūšį norintis vykdyti subjektas privalo gauti leidimą. Ši, BPM leidimų suteikimo procedūra taikoma ne tik tais atvejais, kuomet subjektas dar neturintis licencijos ją nori gauti, tačiau ir tais atvejais, kuomet licenciją jau turinti įstaiga nori savo veiklą išplėsti. Norint ES finansų rinkoje išlaikyti aukštus standartus, BPM įgalioja ECB bendradarbiaujant kartu su NPI, atliekant tokį jungtinį vertinimą dėl licencijavimo, atsakingai vertinti subjektus, jog jie būtų pajėgūs finansinę veiklą vykdyti saugiai.

ECB suteikęs įgaliojimus suteikti leidimus, atitinkamai jam buvo suteikti įgaliojimai ir panaikinti kredito įstaigos veiklos leidimus. BPM reglamento 14 straipsnio 5 – 6 dalyse, yra įteisinta ECB kompetencija vykdyti šią bendrąją procedūrą. Iš esmės licencijos panaikinimo procedūra yra tapati suteikimo procedūrai, licencija gali būti panaikinta, jei tokį siūlymą pateikia NPI ir ECB jį svarsto, arba pačio ECB iniciatyva, bet kokiu atveju galutinis sprendimas leidimų panaikinimo procedūroje priklausys ECB. Skirtumas šioje procedūroje yra tas, jog tam tikrais atvejais prašymą panaikinti veiklos leidimus gali pateikti pats prižiūrimas subjektas. Paprastai, pats subjektas pateikia prašymą panaikinti veiklos leidimus tais atvejais, kuomet jis nebevykdo bankinės veiklos. Tokius prašymus NPI bei ECB taip pat vertina, norint įsitikinti, jog kredito įstaiga nebedisponuoja jokiais indėliais ar kitomis grąžintinomis lėšomis ir ar yra įvykdytos visos leidimo panaikinimo sąlygos. Kitu atveju licencijos panaikinimo procedūra yra inicijuojama kompetetingų institucijų, tai NPI ar ECB. Kapitalo reikalavimų direktyvos 18 straipsnyje yra numatyti atvejai, kada kompetetingos institucijos gali panaikinti veiklos leidimą, tai: per 12 mėnesių nepasinaudoja šiuo veiklos leidimu, aiškiai atsisako šio veiklos leidimo arba ilgiau kaip šešis mėnesius nevykdo veiklos, jeigu atitinkama valstybė narė nėra numačiusi, kad

²⁴ EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVA 2013/36/ES, 2013 m. birželio 26 d., dėl galimybės verstis kredito įstaigų veikla ir dėl riziką ribojančios kredito įstaigų ir investicinių įmonių priežiūros, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2002/87/EB ir panaikinamos direktyvos 2006/48/EB bei 2006/49/EB; El prieiga: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0036&from=EN>;

tokiais atvejais šis leidimas netenka galios²⁵ – paprastai licencijos suteikiamos neribotam laikui, tačiau šiuo pirmu atveju yra laikoma, jog licencijos galiojimo laikas baigėsi, todėl paprastai šiuo atveju nereikia jokių kompetetingos institucijos veiksmų; gavo veiklos leidimą pateikusi klaidingą informaciją ar pasinaudojusi kitomis neteisėtomis priemonėmis; nebeatitinka tų sąlygų, pagal kurias buvo išduotas veiklos leidimas; nebeatitinka nustatytą riziką ribojančių reikalavimų arba nebegalima pasitikėti, kad ji įvykdys savo įsipareigojimus kreditoriams, visų pirma ji nebesuteikia garanto už turta, kurį jai patikėjo jos indėlininkai; patenka į vieną iš kitų atvejų, kuriais pagal nacionalinę teisę veiklos leidimas būtų panaikintas arba padaro vieną iš pažeidimų, kurie numatyti KRD IV 67 straipsnyje,²⁶ pvz. vienas iš pažeidimų būtų, jei įstaiga neinformavusi kompetetingų institucijų įsigija ar perleidžia kapitalo dalį, dėl ko turima kapitalo dalis viršija ar yra mažesnė nei nustatyta ribinė vertė. Tad, atsiradus pagrindui pradėti licencijos panaikinimo procedūrą NPI iniciatyva, visų pirma atliekamas išsamus subjekto veiklos vertinimas, kurio tikslas pagrįsti licencijos panaikinimo tikslingumą, jei po šio vertinimo NPI laikosi nuomonės, kad remiantis atitinkama nacionaline teise leidimą reikia panaikinti, ji tuo tikslu pateikia ECB pasiūlymą. Tokiu atveju ECB priima sprendimą dėl siūlomo panaikinimo, visapusiškai atsižvelgdamas į nacionalinės kompetetingos institucijos nurodytą panaikinimo pagrindimą.²⁷ Štai pavyzdžiui, Lietuvoje licencijos panaikinimo pagrindai įtvirtinti Lietuvos Respublikos Finansų Įstaigų įstatymo 10 straipsnyje, bei Lietuvos Respublikos Bankų įstatymo 10 straipsnyje. Šiuose įstatymuose yra įtvirtinti atvejai, kuomet Lietuvos NPI, t.y. Lietuvos Bankas, privalo atšaukti finansinės įstaigos licenciją pvz. kai įstaiga licenciją gavo apgaulės būdu ar kitaip pažeidusi įstatymą arba verčiasi įstatymų draužiama veikla²⁸ ir kada turi tokią teisę. Kitu atveju, jeigu licencijos panaikinimas nėra inicijuojamas atitinkamos valstybės narės NPI, ECB gali šios procedūros imtis savo iniciatyva arba pasiūlyti

²⁵ EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVA 2013/36/ES, 2013 m. birželio 26 d., dėl galimybės verstis kredito įstaigų veikla ir dėl riziką ribojančios kredito įstaigų ir investicinių įmonių priežiūros, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2002/87/EB ir panaikinamos direktyvos 2006/48/EB bei 2006/49/EB; El prieiga: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0036&from=EN>;

²⁶ EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVA 2013/36/ES, 2013 m. birželio 26 d., dėl galimybės verstis kredito įstaigų veikla ir dėl riziką ribojančios kredito įstaigų ir investicinių įmonių priežiūros, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2002/87/EB ir panaikinamos direktyvos 2006/48/EB bei 2006/49/EB; El prieiga: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0036&from=EN>;

²⁷ TARYBOS REGLAMENTAS (ES) Nr. 1024/2013 2013 m. spalio 15 d. kuriuo Europos Centriniam Bankui pavedami specialūs uždaviniai, susiję su rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų priežiūros politika; El. prieiga: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1024>;

²⁸ Lietuvos Respublikos Finansų Įstaigų Įstatymas 2002 m. rugsėjo 10 d. Nr. IX-1068 Vilnius; El. Prieiga: <http://www.infolex.lt/ta/9857?nr=1>;

imtis šios procedūros. Šioje situacijoje ECB konsultuojasi su valstybės narės NPI, taip pat BPM reglamente numatyta, jog prieš priimdamas sprendimą, nacionalinėms institucijoms suteikia laiko priimti sprendimus dėl galimų taisomųjų priemonių, įskaitant ir pertvarkymo galimybes. Pavyzdžiui, 2018 metais ECB panaikino Estijos banko „Versobank“ licenciją, dėl sisteminių, ne vienerius metus besitęsusių, pažeidimų, susijusių su pinigų plovimu bei terorizmo finansavimo prevencija.²⁹ Apibendrinant, pradžios priežiūros požiūriu licencijavimu turi būti užtikrinama, kad institucijos, kurios nebus saugios ir patikimos arba gali kelti grėsmę finansų sistemos stabilumui, apskritai nebūtų įleidžiamos į bankų rinką, todėl suteikus ECB licencijavimo įgaliojimus visų kredito įstaigų atžvilgiu, taip yra siekiama užtikrinti prevencinės kontrolės funkcijos atlikimą.³⁰

Tęsiant apie ECB suteiktus įgaliojimus visų kredito įstaigų atžvilgiu dalyvaujančiose valstybėse narėse, BPM reglamento 15 straipsnyje yra įtvirtinta ECB kompetencija įvertinti kvalifikuotųjų akcijų paketo dalies įsigijimą, bei pritarti tokiam įsigijimui arba ne. Dalyvavimas valdant banką gali būti apibūdinamas kaip kvalifikuotojo akcijų paketo valdymas, kai jį sudaro 10 % arba daugiau akcijų ir (arba) balsavimo teisių banke arba kai jis viršija kitas nustatytas ribas. Kvalifikuotojo akcijų paketo sąvoka apima ir teises skirti bankų valdymo organų narius arba kitais būdais daryti reikšmingą įtaką banko valdymui.³¹ Tad, kodėl kvalifikuotųjų akcijų paketo įsigijimui reikia patvirtinimo ir kodėl ši kompetencija suteikta ECB? Apskritai, kvalifikuotųjų akcijų paketą įsigyti gali bet kuris asmuo atitinkantis kriterijus, neatsižvelgiant ar tai būtų fizinis ar juridinis asmuo. Tad, suteikus ECB įgaliojimus tvirtinti jų pirkimus ir pardavimus yra siekiama užtikrinti, jog į bankų sistemą patektų tik nustatytus reikalavimus atitinkantys akcininkai ir taip būtų užkertamas kelias bet kokiam galimam bankų sistemos sutrikimui. Konkrečiau, taip yra siekiama užtikrinti, jog asmuo įsigijantis kvalifikuotųjų akcijų paketo dalį būtų neprikaištingos reputacijos, finansiškai patikimas, jog bankas, kurio kapitalo ar balsavimo teisių yra įsigyjama, galėtų

²⁹ „Dėl pinigų plovimo prevencijos pažeidimų panaikino Estijos banko licenciją“ <https://www.vz.lt/bankai-draudimas/2018/03/27/del-pinigu-plovimo-prevencijos-pazeidimupanaikino-estijos-banko-licencija>;

³⁰ Paraiškų gauti licenciją vertinimo vadovas. 2-asis pataisytas leidimas; Europos Centrinis Bankas, 2019 m. sausio mėn.; El prieiga: https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.201901_guide_assessment_credit_inst_licensing_appl.lt.pdf?639083c1690b108e5a4a32fc90b110a6;

³¹ <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssmexplained/html/gh.lt.html>;

toliau tinkamai tenkinti prudencinius reikalavimus.³² KRD IV 23 straipsnyje yra nustatyti penki kriterijai, kuriais vadovaujantis ECB vertina siūlomą įsigijimą. Visų pirma yra vertinama siūlomo įsigijančiojo asmens reputacija – vertinama ar asmuo yra sąžiningas ir patikimas atsižvelgiant į tai ar pvz. jis nėra teistas ar jam nėra iškeltų bylų, taip pat kokia yra jo profesinė kompetencija; antrasis kriterijus siūlomų naujų valdymo organų narių reputacija ir patirtis - jeigu siūlomas įsigyjantis asmuo ketina keisti tikslinės įstaigos valdymo organus, atliekant kvalifikuotosios akcijų paketo dalies įsigijimo vertinimo procedūras būtina įvertinti naujų siūlomų valdybos narių tinkamumą ir kompetenciją; trečiasis kriterijus tai įsigijančio asmens finansinis patikimumas – asmuo privalo būti pajėgus finansuoti siūlomą įsigijimą ir ateityje išsaugoti patikimą finansinę struktūrą; ketvirtasis kriterijus – poveikis bankui – po kvalifikuotųjų akcijų paketo įsigijimo įstaiga turėtų ir toliau būti pajėgi tenkinti prudencinius reikalavimus; paskutinis kriterijus, tai ryšių pinigų plovimu ir teroristų finansavimu rizika – šio kriterijaus esmė yra tai, jog įsigijimui naudojamos lėšos turėtų būti gaunamos ne nusikalstamu būdu ir negali būti siejamos su terorizmu, tiesa, šiuo aspektu ECB neturi kompetencijos tokiems tyrimams, kadangi šiuos faktus turi nustatyti atitinkama nacionalinė institucija.³³ Visi paminėti kriterijai yra suderinti Europos lygmeniu ir yra perkelti į nacionalinę teisę, pvz. Lietuvoje šie kriterijai yra perkelti į Lietuvos Respublikos Bankų įstatymą. Asmuo ketinantis pirkti kvalifikuotąjį akcijų paketą apie tai privalo pranešti atitinkamai NPI, kuri yra atsakinga už banko priežiūrą, gavus tokį pranešimą, NPI atlieka pirminį vertinimą ir parengia pasiūlymą ECB su pasiūlymu įsigijimą patvirtinti ar jam nepritari. Pagal turimą kompetenciją ECB taip pat atlieka tyrimą ir pateikia galutinius vertinimo rezultatus, kuriais gali būti numatoma neprieštarauti kvalifikuotų akcijų paketo įsigijimui, arba priešingai tam gal būti paprieštarauta. Oficialų vertinimą ECB atlieka per ne ilgiau nei 60 dienų ir tuo pačiu turi teisę, arba NPI siūlymu arba savo iniciatyva, nustatyti sąlygas, kurios yra susiję su penkiais įvardintais

³² <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssmexplained/html/qh.lt.html>;

³³ EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVA 2013/36/ES, 2013 m. birželio 26 d., dėl galimybės verstis kredito įstaigų veikla ir dėl riziką ribojančios kredito įstaigų ir investicinių įmonių priežiūros, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2002/87/EB ir panaikinamos direktyvos 2006/48/EB bei 2006/49/EB; El. prieiga: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0036&from=EN>;
BPM priežiūros žinynas. Europos bankų priežiūra. BPM veikimas ir priežiūros metodika. Europos Centrinis Bankas, 2018 m. kovo mėn., El. prieiga: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.supervisorymanual201803.lt.pdf?42da4200dd38971a82c2d15b9ebc0e65>;
<https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssmexplained/html/qh.lt.html>;

kriterijais, tam, jog įsigijimui būtų pritarta. Tiesa, ši bendroji procedūra, kaip numatyta KRD IV 23 straipsnyje, yra taikoma tik tais atvejais, kuomet kvalifikuotų akcijų paketo dalies įsigijimas lemtų, jog turimų balsavimo teisių arba kapitalo dalis pasiektų arba viršytų 20 %, 30 % arba 50 %, arba, kad ta kredito įstaiga taptų įsigijėjo patronuojamąja įmone. Jeigu, šios ribos nėra pasiekiamos, taikant KRD IV 25 straipsnį kompetetingos valdžios institucijos tik turi būti informuojamos apie perleidimą.³⁴ Tad, ECB priskyrus šią bendrąją procedūrą, yra užtikrinama, jog ES dalyvaujančiose valstybėse narėse įsisteigusios kredito įstaigos būtų valdomos akcininkų, kurie galėtų užtikrinti, kad banko vykdoma veikla nesukels jokių rizikų.

Apibendrinant, bendrosios procedūros, suteiktos ECB kompetencijai visų kredito įstaigų atžvilgiu, turėtų užtikrinti, jog į finansų sektorių būtų įleidžiami tik subjektai ir asmenys, galintys užtikrinti stabilų įstaigos darbą, nesukeliant rizikos. Visi numatyti kriterijai, į kuriuos reikia atsižvelgti ir atliekami vertinimai, suteikia ECB pagrindą atlikti atitinkamą atranką, finansų rinkos dalyvių, kurie vykdytų visus prudenčines priežiūros reikalavimus ir siekiamus BPM tikslus.

3.2. ECB vykdoma priežiūra svarbiomis laikomų kredito įstaigų atžvilgiu

Visos ES dalyvaujančiose valstybėse narėse esančios kredito įstaigos atitinkančios BPM reglamente įtvirtintus kriterijus kvalifikuojančius įstaigas kaip svarbias, atsiduria tiesioginės ECB priežiūros akirtyje. Šiuo metu, ECB vykdydamas tiesioginę svarbiomis laikomų kredito įstaigų priežiūrą, tiesiogiai prižiūri per 113 bankų dalyvaujančiose valstybėse narėse. Būdamas atsakingas už nuolatinę svarbiomis laikomų kredito įstaigų priežiūrą, ECB atlieka įvairias procedūras susijusias su atitinkamų įstaigų vertinimais, prevencinėmis priemonėmis, tyrimais. Kredito įstaigos nuolatinė priežiūra prasideda nuo priežiūros veiklos planavimo. Todėl, ECB svarbu turėti sudarytas priežiūros

³⁴ EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVA 2013/36/ES, 2013 m. birželio 26 d., dėl galimybės verstis kredito įstaigų veikla ir dėl riziką ribojančios kredito įstaigų ir investicinių įmonių priežiūros, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2002/87/EB ir panaikinamos direktyvos 2006/48/EB bei 2006/49/EB; El. prieiga: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0036&from=EN>; „Single Supervisory Mechanism European Banking Supervision by SSM A Practitioner’s Guide“ ; Klaus Lackhoff, 2017; C.H.BECK.HART.NOMOS; psl. 171;

planavimo programas, jog vykdoma nuolatinė priežiūra būtų efektyvi. Nuolatinė svarbiomis laikomų kredito įstaigų priežiūra yra įvairi BPM reglamente, bei BPM pagrindų reglamente numatyta veikla, kuri gali būti vykdoma reguliariai arba ad hoc, atliekiant šiuos veiksmus ECB siekia įvertinti tokius dalykus kaip valdymo organų narių tinkamumą, įvertinti rizikos profilį, patikrinti ar yra laikomasi prudencinių reikalavimų bei vykdyti priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo procesą (SREP).

3.2.1. Priežiūros planavimas

ECB vykdomos svarbiomis laikomų kredito įstaigų pagrindas yra priežiūros planavimas, kuris susideda iš dviejų etapų: strateginio planavimo ir veiklos planavimo. Strateginiam planavime turi būti apibrėžiami strateginiai prioritetai ir priežiūros darbo kryptis sekantiems 12 – 18 mėnesių. Sudarant šiuos strateginius planus yra atsižvelgiama į finansų sektoriaus rizikas ir pažeidžiamumo vertinimą, juose ECB numato minimalų priežiūros intensyvumo lygį, bei yra nustatomi veiksmai, kurie bus įtraukti į atskirai kiekvienai svarbiai kredito įstaigai sudaromą priežiūros analizės programą, tų veiksmų dažnis, pobūdis ir mastas. Tad, strateginio planavimo pagrindas yra nustatyti priežiūros prioritetus. Atsižvelgus į tokius veiksnius kaip pokyčius ekonomikos, reguliavimo, priežiūros srityse bei įvertinus pagrindines rizikas strateginio planavimo etape, yra užsitikrinama, jog ECB bus pajėgus įgyvendinti numatytus priežiūros tikslus. Tam, jog būtų nustatomi priežiūros prioritetai ir bankų priežiūra būtų vykdoma sėkmingai, ECB svarbu įvertinti pagrindines rizikas, su kuriomis svarbiomis laikomos kredito įstaigos susiduria, o dar svarbiau nustatyti tas rizikas, su kuriomis jos gali susidurti. Todėl įprastas strateginio planavimo procesas prasideda nuo rizikos įvertinimo. Kylančių ar galimų kilti rizikų nustatymas yra papildomas tokiomis procedūromis kaip nuodugnios analizės, teminės peržiūros ar testavimas nepalankiausiomis sąlygomis. Individualus priežiūros analizės programų rengimas yra antrasis priežiūros etapas – veiklos planavimas. Priežiūros analizės programoje išdėstomos pagrindinės veiklos 12 mėnesių laikotarpiui, pateikiami

orientaciniai tvarkaraščiai, nurodomi tikslai ir nustatomas patikrinimų vietoje ar vidaus modelių patikrinimų poreikis.³⁵

Šiose, individualios priežiūros analizės programose, paprastai yra numatoma trejopa veikla:

1. minimalaus priežiūros intensyvumo lygį užtikrinanti veikla – pasiremiant rizikos vertinimu, yra sudaromas sąrašas minimaliai būtinų nuolatinių veiklų, tokios veiklos mastas ir dažnis priklauso nuo to kokio intensyvumo lygiu yra prižiūrima svarbia laikoma kredito įstaiga. Kadangi priežiūra turi būti vykdoma atsižvelgiant į galimas rizikas ir būti proporcinga, skirtingų svarbių kredito įstaigų priežiūra yra vykdoma skirtingu intensyvumu lygiu ir skirtingu dažnumu, tad nustatant kokių intensyvumu turi būti vykdoma kredito įstaigos priežiūra įvertinami toki aspektai, kaip įstaigos dydis ir veiklos sudėtingumas ir atsižvelgiama į įstaigai būdingą riziką. Tad, didesnių ir rizikingesnių kredito įstaigų priežiūra bus vykdoma didesniu intensyvumu lygiu ir dažnumu, negu mažesnių ir mažiau rizikingų svarbių įstaigų priežiūra. Nustatymas reikalingo priežiūros intensyvumo lygio leidžia sudaryti šiuo atveju sąrašą minimaliai būtinų nuolatinių veiklų, kurios apima pagrindines veiklas, kurias reikia atlikti reguliariai, nuodugniais analizės bei temines peržiūras ir analizės;
2. antroji veikla numatoma priežiūros analizės programose yra kita įprastinė veikla, susijusi su organizaciniais, administraciniais ar teisiniais reikalavimais;
3. trečioji veikla – tai papildoma vykdoma veikla, kuri gali padėti papildyti veiklą dėl minimalaus priežiūros intensyvumo lygio, pvz. specifinių pozicijų analizė.³⁶

Toks, nuodugnus, ECB veiklos planavimas, leidžia sudaryti tikslingą tvarkaraštį, pagal kurį veikia tiek ECB, tiek atitinkama svarbi kredito įstaiga, kuriai supaprastinta priežiūros analizės programa yra suteikiama. Tad, strateginis ir veiklos planavimas bendrąja prasme padeda nustatyti ir įvertinti kredito įstaigos padėtį, kad jai būtų pritaikytas veiksmingiausias priežiūros planas.

³⁵ BPM priežiūros žinynas. Europos bankų priežiūra. BPM veikimas ir priežiūros metodika. Europos Centrinis Bankas, 2018 m. kovo mėn., El. prieiga: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.supervisorymanual201803.lt.pdf?42da4200dd38971a82c2d15b9ebc0e65>;

³⁶ BPM priežiūros žinynas. Europos bankų priežiūra. BPM veikimas ir priežiūros metodika. Europos Centrinis Bankas, 2018 m. kovo mėn., El. prieiga: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.supervisorymanual201803.lt.pdf?42da4200dd38971a82c2d15b9ebc0e65>;

Bankų priežiūros vadovas. Europos Centrinis Bankas, 2014 m. rugsėjo mėn.; El. prieiga: <https://op.europa.eu/lt/publication-detail/-/publication/4cdc2e24-ab0d-4c2f-9654-339277717e1f/language-it/format-PDF/source-116495039>;

3.2.2. Išsamus vertinimas

Išsamūs vertinimai atliekami tiesiogiai prižiūrimose svarbiomis laikomose kredito įstaigose su tikslu dideliu mastu įvertinti jų finansinę būklę. Jis padeda užtikrinti, jog bankai turėtų pakankamai kapitalo galimiems finansiniams sukrėtimams atlaikyti ir nuostoliams padengti. Išsamūs vertinimai gali būti atliekami keliais atvejais: visų pirma tuomet, kai kredito įstaiga yra priskiriama prie svarbiųjų ir jos tiesioginę priežiūrą perima ECB, arba kai tokia įstaiga bus netrukus priskirta; taip pat išsamus vertinimas atliekamas tuo atveju, kai ne eurozonos valstybė narė pateikia prašymą dėl glaudaus bendradarbiavimo sudarymo prie BPM; arba kai tokį vertinimą yra būtina atlikti susiklosčius išskirtinėms aplinkybėms. Išsamų vertinimą paprastai sudaro dvi pagrindinės dalys: turto kokybės peržiūra, bei testavimas nepalankiausiomis sąlygomis. Turto kokybės peržiūros metu siekiama padidinti banko pozicijų skaidrumą. Tuo tarpu testavimas nepalankiausiomis sąlygomis, kaip išsamaus vertinimo dalis, padeda įvertinti įstaigos silpnąsias vietas ir kuo greičiau pradėti priežiūrinį dialogą. Testavimas nepalankiausiomis sąlygomis yra ne tik išsamaus vertinimo dalis. ECB gali atlikti kelių tipų testavimą. Metinį testavimą nepalankiausiomis sąlygomis, kurį ES mastu kas dvejus metus atlieka EBI, bendradarbiaudama su ECB. Į ES mastu atliekamą testavimą įtraukiami didžiausi ECB tiesiogiai prižiūrimi bankai, o ECB lygiagrečiai atlieka likusių svarbių bankų testavimą nepalankiausiomis sąlygomis. Taip pat gali būti atliekamas teminis testavimas nepalankiausiomis sąlygomis, teminio testavimo metu ECB testuoja savo tiesiogiai prižiūrimas įstaigas taikydamas konkretaus sukrėtimo situaciją.

3.2.3. Nuolatinė priežiūra

Nuolatinė svarbių kredito įstaigų priežiūra yra vykdoma taikant įprastas arba ad hoc priemones, pvz. vykdant įprastas procedūras kaip informacijos keitimasis ir prašymas ar atliekant priežiūrinio vertinimo ir tikrinimo procesą (SREP). Tam, jog ECB galėtų pilnai vykdyti jam pavestus uždavinius, jis privalo turėti visą reikiamą informaciją apie prižiūrimą subjektą, todėl BPM reglamento 10 ir 11 straipsniuose įtvirtinta ECB kompetencija, gauti visą būtiną informaciją priežiūrai atlikti. Periodinės ataskaitos – reguliavimo ataskaitos – yra standartizuotos, esminę prudencinę informaciją suteikiančios ataskaitos, apie svarbaus prižiūrimo subjekto

finansinę bei prudencinę padėtį, be šių ataskaitų gali būti renkami ir papildomi duomenys, kurie yra reikalingi pasiremiant priimtais priežiūros sprendimais. Remiantis Komisijos įgyvendinimo reglamentu (toliau – TĮS), įstaigos yra įpareigosos išsamiai pateikti tokią informaciją, kaip duomenis apie nuosavas lėšas, padengimo likvidžiuoju turtu rodiklį, grynąjį pastovaus finansavimo rodiklį, svarto koeficientą ir kitus finansinius duomenis.³⁷ O štai, ECB išleistas reglamentas dėl priežiūros finansinės informacijos teikimo, dar kiek išplėtė numatytus reikalavimus TĮS, pvz. siekdamas, jog būtų padidintas prižiūrimų subjektų palyginamumas, išplėtė reikalavimą teikti suvienodintas reguliarias finansines ataskaitas.³⁸ Reguliariai suteikiama ši informacija, leidžia ECB atlikti reikiamas analizes ir priimti sprendimus prudenciniais tikslais. Šalia, reguliarių ataskaitų, siekiant gauti visą reikiamą informaciją, ji gali būti renkama papildomai (ad hoc). Papildomi duomenys yra renkami remiantis proporcingumo principu, kiek ir kokių duomenų reikia surinkti paprastai priklauso nuo įstaigos sudėtingumo, todėl svarbios ir sudėtingiau veikiančios įstaigos, turi pateikti daugiau papildomų duomenų, nei mažesni subjektai. Kadangi, teikiama informacija yra svarbi ECB atliekant svarbių kredito įstaigų būtinos priežiūros analizę, svarbu, jog ne tik apskritai būtų suteikiama informacija, tačiau jos kokybė turi atitikti reikalavimus, dėl to yra atliekamas gautų duomenų vertinimas. Suteikiamų duomenų kokybė ir kiekybė yra pagrindas, tam, jog institucijos tinkamai įvertintų galimas rizikas, bei priimtų įstaigai tinkamus ir efektyvius sprendimus. ECB atžvilgiu duomenų kokybė yra vertinama remiantis keliais kriterijais, tai: tikslumo – šis kriterijus reiškia, jog suteikiamoje informacijoje nėra klaidų ir yra pateikiama tiksli verčių atitiktis kiekvieno duomenų vieneto pamatinei sampratai, patikimumo kriterijus grindžiamas apibrežtimi, koks pakartotinai pateiktų duomenų nuokrypis nuo pradinių verčių laikomas reikšmingu; išsamumo kriterijus grindžiamas tuo ar pateiktos reikalingos informacijos netrūksta; nuoseklumo kriterijus reiškia, jog

³⁷ KOMISIJOS ĮGYVENDINIMO REGLAMENTAS (ES) 2016/2070; 2016 m. rugsėjo 14 d. kuriuo nustatomi formų, apibrėžčių ir IT sprendimų, kuriais įstaigos turi naudotis pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/36/ES 78 straipsnio 2 dalį teikdamos duomenis Europos bankininkystės institucijai ir kompetentingoms institucijoms, techniniai įgyvendinimo standartai; El.Prieiga: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R2070&from=lt>; BPM priežiūros žinynas. Europos bankų priežiūra. BPM veikimas ir priežiūros metodika. Europos Centrinis Bankas, 2018 m. kovo mėn., El. prieiga: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.supervisorymanual201803.lt.pdf?42da4200dd38971a82c2d15b9ebc0e65>;

³⁸ EUROPOS CENTRINIO BANKO REGLAMENTAS (ES) 2015/534 ; 2015 m. kovo 17 d. dėl priežiūros finansinės informacijos teikimo (ECB/2015/13); El.Prieiga: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015R0534&from=LT>;

įstaigos pateikti duomenys turi atitikti pirminius jos pateiktus duomenis, t.y. tarp jų turi būti loginis ryšys; tinkamumo kriterijumi siekiama patikrinti ar nėra pernelyg išsiskiriančių duomenų, bei punctualumo kriterijus.³⁹ Tad, nuolatinis kompetetingos institucijos ir kredito įstaigų dialogas vykdamas nuolatinę priežiūrą yra vienas esminių aspektų. Informacijos suteikimas ECB suteikia pagrindą toliau vystyti ir planuoti vykdomos priežiūros veiklą, tiek ES lygmeniu, tiek individualiai kredito įstaigos atžvilgiu. Taip pat, vykdomos nuolatinės priežiūros svarbus elementas yra, nuolatinė vidaus modelių stebėseną. Tokios stebėsenos tikslas yra patikrinti ar įstaiga tebesilaiko teisės aktų reikalavimų, kuriais yra apskaičiuojami banko minimalūs kapitalo reikalavimai, pvz. reikalavimų dėl modelių jautrumo rizikai. Todėl ECB turi reguliariai tikrinti ir įvertinti ar kredito įstaiga taiko tinkamą bei nepasenusį vidaus modelį ir jo metodiką. Informacija surinkta vykdamas nuolatinį vidaus modelių stebėjimą yra itin reikšminga priimant SREP sprendimus. Nuolatinė modelių stebėseną apima tokius etapus, kaip: vertinimą ar įstaiga ECB sprendimuose nustatytas priežiūros priemones vykdo ir ar laikosi įgyvendinimo planų, atlikimą kredito įstaigų modelių analizės, modelių pakeitimo ir išplėtimo įvertinimas. Vykdamas nuolatinę vidaus modelių stebėseną, gali kilti daugiau klausimų, tais atvejais yra vykdomi išsamesni vidaus modelių tyrimai. ECB vykdoma nuolatinė priežiūra didžiąja dalimi yra dokumentinė, kurios metu yra sukaupiamos išsamios informacijos, remiantis daugiausiai kredito įstaigų teikiama medžiaga. Dėl tos priežasties, ECB yra suteikta kompetencija vykdyti patikrinimus vietoje ir vidaus modelių tyrimus, kurie yra atliekami priežiūrinių subjektų patalpose. Dėl to jie papildo vykdomą dokumentinę nuolatinę priežiūrą. Abiejų tipų patikrinimai yra atliekami iš anksto nustačius patikrinimo apimtį, nustatytą tvarkaraštį ir turimus išteklius, tačiau, jei atliekamo patikrinimo metu iškyla poreikis išplėsti apimtį ar koreguoti tvarkaraštį, jie gali būti keičiami. Konkrečiau, atliekamų patikrinimų metu gali būti tiriami šie aspektai: tiriamas ir vertinamas būdingos rizikos, kurią patiria tikrinamas subjektas, lygis, pobūdis ir charakteristikos, atsižvelgiant ir į jo rizikos kultūrą; tiriamas ir vertinamas tikrinamo subjekto bendrojo vidaus valdymo ir vidaus kontrolės sistemos tinkamumas ir kokybė, atsižvelgiant į jo verslo bei rizikos pobūdį; vertinamos tikrinamo subjekto kontrolės sistemos ir rizikos valdymo procesai, daugiausia

³⁹ BPM priežiūros žinynas. Europos bankų priežiūra. BPM veikimas ir priežiūros metodika. Europos Centrinis Bankas, 2018 m. kovo mėn., El. prieiga: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.supervisorymanual201803.lt.pdf?42da4200dd38971a82c2d15b9ebc0e65>;

dėmesio sutelkiant į trūkumų ar silpnų vietų, galinčių turėti poveikio jo nuosavoms lėšoms, nustatymą; tiriama tikrinamo subjekto balanso straipsnių kokybė ir finansinė būklė; vertinamas verslo modelis; tikrinama, ar subjektas laikosi taikomų teisės aktų reikalavimų ir, kai tiriami vidaus modeliai, vidaus modeliams, pagal kuriuos apskaičiuojami kapitalo reikalavimai, taikomų teisės aktų reikalavimų.⁴⁰

3.2.4. SREP

Dar viena iš ECB vykdomų nuolatinės priežiūros procedūrų svarbių įstaigų atžvilgiu yra priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo procedūra, dar vadinama SREP. Priežiūros institucijos, vykdydamos nuolatinę priežiūrą, nuolat vertina ir apskaičiuoja kiekvieno banko riziką. Konkrečiau, atliekant SREP yra nustatoma kaip bankas vykdo kapitalo reikalavimus ir valdo riziką. Nuolatos atliekant SREP ir remiantis gaunamais rezultatais yra priimami sprendimai, kuriuose yra nurodomi banko trūkumai ir kaip bankas turėtų juos ištaisyti. Visa vykdoma BPM SREP tvarka ir metodika yra pagrįsta Europos Bankininkystės Institucijos (toliau – EBI) parengtomis gairėmis dėl SREP vykdymo, o tam, jog nebūtų atsiliekiama nuo besikeičiančios praktikos ir priimamų naujų teisės aktų, jos yra nuolat atnaujinamos, taip siekiant, jog mechanizmas neatsidurtų stagnacijoje. Nuolatos vykdomas SREP yra atliekamas laikantis proporcingumo principo ir atsižvelgiant į nustatytus svarbių kredito įstaigų priežiūros intensyvumo lygius, nuo šio lygio ir priklausys kokių dažnumu, ir apimtimi SREP yra atliekamas kredito įstaigos atžvilgiu. Todėl, svarbu įstaigos vertinimą atlikti kuo kompleksiškiau, atsižvelgiant į jų specifiką, susidaryti kuo visapusiškesnį vaizdą apie įstaigos rizikos profilį. Atliekant SREP, remiantis EBI gairėmis, kompetetinga institucija, atliekanti SREP turi užtikrinti, jog kiekvienos įstaigos SREP sudarytų: įstaigos priskyrimas kategorijai ir periodiška skirstymo patikra, pagrindinių rodiklių stebėseną, verslo modelio stebėseną, vidaus valdymo ir rizikos valdymo įvertinimas, rizikos kapitalui įvertinimas, rizikos likvidumui ir finansavimui įvertinimas, nuosavų įstaigos lėšų pakankamumo vertinimas, įstaigos likvidumo

⁴⁰ Patikrinimų vietoje ir vidaus modelių tyrimų vadovas; 2018 m. rugsėjis, Europos Centrinis Bankas; El.Prieiga: https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.osi_guide201809.lt.pdf?49b4c0998c62d4ab6f31a4733c7ea518;

išteklių pakankamumo vertinimas, bei priežiūros priemonės, įskaitant ankstyvasias intervencijos priemones jei jų prireikia.⁴¹

Prieš vykdant SREP procesą, kompetetingos institucijos, šiuo atveju ECB, yra įpareigoti atlikti įstaigų priskyrimą kategorijai ir periodišką to skirstymo patikrą, bei stebėti pagrindinius finansinius ir nefinansinius rodiklius ir nustatyti ar keičiasi įstaigos finansinės sąlygos ar rizikos profilis. Kaip jau buvo minėta, SREP vykdymo dažnumas ir apimtis priklauso nuo to kokia intensyvumo lygio priežiūra yra būtina atitinkamai įstaigai. Tuo tarpu atliekant pagrindinių rodiklių stebėseną ir nustatčius ryškų įstaigos rizikos profilio pasikeitimą ar neįprastą rodiklių pasikeitimą, prižiūrinčioji įstaiga turi nustatyti priežastis ir įvertinti galimo prudencinio poveikio įstaigai reikšmingumą ir jei reikia atitinkamai įvertinti SREP elementus pagal naujai gautą informaciją. Nuolatinė kredito įstaigų pagrindinių rodiklių stebėseną ne tik suteikia pagrindą vertinti individualiai kredito įstaigos rizikos profilį, tačiau jį palyginti su panašiomis įstaigų grupių veiklos rezultatais. Tam, jog pagrindiniai elementai SREP procedūroje būtų tinkamai vertinami, įstaigų kategorijų paskirstymas ir rodiklių stebėseną yra būtini bendroje SREP sistemoje.

Pirmasis, vienas esminių, elementų SREP sistemoje yra verslo modelio ir pelningumo vertinimas, kurio tikslas įvertinti kiekvieno banko verslo modelio tvarumą, atsižvelgiant į tai ar įstaiga vykdo įvairią veiklą, ar dirba tik keliomis kryptimis ir kaip tai atsiliepia jos pajėgumui uždirbti pelną bei augti. EBI gairėse yra numatyta, jog kompetetinga institucija reguliariai turi įvertinti esamo įstaigos verslo modelio gyvybingumą t.y. ar per kitus 12 mėnesių įstaiga bus pajėgi gauti pakankamą grąžą taikydama esamą modelį, bei įvertinti įstaigos strategijos tvarumą, pagal tai, ar įstaiga, remdamasi savo strateginiais planais ir finansinėmis prognozėmis, per ateinantį, ne trumpesnę negu trejų metų, laikotarpį galės gauti pakankamą grąžą.⁴² Atlikta verslo modelio analizė, turėtų būti naudojama visų kitų SREP elementų vertinimui pagrįsti. Atliekant įstaigos verslo modelio analizę yra numatyti esminiai etapai, kurie turėtų būti atlikti norint gauti išsamų vertinimą – visų pirma atlikti preliminarų vertinimą analizuojant pagrindinę įstaigos veiklą,

⁴¹ EBI gairės dėl bendros priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo proceso (SREP) tvarkos ir metodikos, EBA/GL/2014/13, 2014 m. gruodžio 19 d.; EL.Prieiga:

[https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/1051392/3aaea991-94c8-41fc-a96a-5f9210e9e98b/EBA-GL-2014-13%20GL%20on%20Pillar%20%20\(SREP\)%20-%20LT.pdf](https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/1051392/3aaea991-94c8-41fc-a96a-5f9210e9e98b/EBA-GL-2014-13%20GL%20on%20Pillar%20%20(SREP)%20-%20LT.pdf);

⁴² EBI gairės dėl bendros priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo proceso (SREP) tvarkos ir metodikos, EBA/GL/2014/13, 2014 m. gruodžio 19 d.; EL.Prieiga:

[https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/1051392/3aaea991-94c8-41fc-a96a-5f9210e9e98b/EBA-GL-2014-13%20GL%20on%20Pillar%20%20\(SREP\)%20-%20LT.pdf](https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/1051392/3aaea991-94c8-41fc-a96a-5f9210e9e98b/EBA-GL-2014-13%20GL%20on%20Pillar%20%20(SREP)%20-%20LT.pdf);

geografinės veiklos sritį ir rinkos padėtį; toliau eigoje turi būti nustatomos sritys, į kurias turėtų būti sutelkiamas dėmesys, t.y. nustatoma ar įstaiga turėtų daugiau dėmesio skirti sritims, kurios esamam tvarumui yra svarbiausios ar toms, dėl kurių labiausiai gali padidėti įstaigos pažeidžiamumas; vėliau turi būti įvertinama verslo aplinka, verslo aplinką sudaro esamos ir būsimos verslo sąlygos, atsižvelgiant į pagrindines geografinės veiklos vietas ir verslo pozicijas aplinka yra vertinama pagal bendrąsias rinkos tendencijas ir konkurencinę aplinką; toliau yra atliekama kiekybinė ir kokybinė verslo modelio analizė, ši analizė yra vykdoma su tikslu, jog būtų įvertinti įstaigos finansinės veiklos rezultatai ir tai, kiek jie priklauso nuo to, ar prisiimama rizika yra didesnė ar mažesnė už panašių įstaigų ir norint suprasti verslo modelio sėkmės priežastinius veiksnius ir pagrindinius priklausomybės veiksnius; išanalizuoti strategiją ir finansinius planus, su tikslu įvertinti verslo strategijos įgyvendinamumo galimybes ir verslo strategijos rizikingumą; įvertinti verslo modelio gyvybingumą; įvertinti strategijos tvarumą, bei nustatyti pagrindines sritys, kuriose įstaiga dėl savo verslo modelio ir strategijos yra arba gali būti pažeidžiama.⁴³ Atlikus visus šiuos etapus ir pilnai įvertinus kredito įstaigos verslo modelio gyvybingumą, ECB pateikia išvadą pagal susidarytą nuomonę, išvadoje pateikdamas komentarus bei balus nuo 1 (jokios pastebimos rizikos) iki 4 (kelia didelę riziką), kuriais įvertina verslo modeliui ir strategijos gyvybingumui keliamą riziką. Tad, šiuo pirmuoju esminiu SREP sistemos elementu ECB įvertina svarbių laikomų kredito įstaigų esamo arba būsimo verslo modelio rizikingumą ir tvarumą, galimybes pelningumui ar gresiančias rizikas.

Antrasis esminis SREP sistemos elementas, vidaus valdymo ir rizikos valdymo įvertinimas, kuriuo ECB vertina bendrą įstaigos organizacinę struktūrą, ar valdymo organai yra kompetetingi ir ar rizika yra valdoma tinkamai. Vertinant vidaus valdymo sistemą ir visos įstaigos kontrolės priemones yra atsižvelgiama kiek įstaiga laikosi esminių reikalavimų ir standartų dėl vidaus valdymo ir rizikos kontrolės organizavimo, bei įvertinama ar silpna valdymo ir kontrolės sistema, gali turėti poveikio įstaigos gyvybingumui, saugumui. Per vidaus valdymo ir visos įstaigos kontrolės priemonių vertinimą, privalo būti įvertintos šios sritys įstaigoje: bendroji vidaus valdymo sistema; bendroji ir rizikos kultūra; valdymo organo organizacinė sudėtis ir veikimas; atlygio politika ir jos taikymo praktika; rizikos

⁴³ EBI gairės dėl bendros priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo proceso (SREP) tvarkos ir metodikos, EBA/GL/2014/13, 2014 m. gruodžio 19 d.; EL.Prieiga: [https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/1051392/3aaea991-94c8-41fc-a96a-5f9210e9e98b/EBA-GL-2014-13%20GL%20on%20Pillar%20%20\(SREP\)%20-%20LT.pdf](https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/1051392/3aaea991-94c8-41fc-a96a-5f9210e9e98b/EBA-GL-2014-13%20GL%20on%20Pillar%20%20(SREP)%20-%20LT.pdf);

valdymo sistema, įskaitant ICAAP ir ILAAP; vidaus kontrolės sistema, įskaitant vidaus audito funkciją; informacinės sistemos ir veiklos tęstinumas; gaivinimo planų rengimas.⁴⁴

1. Bendroji vidaus valdymo sistema – šio vertinimo esmė yra nustatyti ar įstaigos organizacinė struktūra yra tinkama ir skaidri, ar ji yra tinkamai organizavusi vidaus valdymą. Taip pat, ar įstaiga rengdama ir įgyvendindama vidaus valdymo priemones parengė jas proporcingai, konkrečiau ar yra atsižvelgusi į savo dydį, veiklos pobūdį, mastą ir sudėtingumą.⁴⁵ Vertinant bendrą įstaigos valdymo sistemą yra atsižvelgiama į kelis esminius dalykus kaip skaidri organizacinė struktūra, valdymo organų kompetenciją įstaigos veiklos atžvilgiu, į rizikos valdymo parengtą politiką, į parengtą paslaugų pirkimo politiką ir strategiją.

2. Bendroji ir rizikos kultūra – šiuo aspektu yra įvertinamos įstaigos normos, nuostatos ir elgesys susijęs su rizikos suvokimu, jos prisiėmimu ir valdymu. Kadangi bendrąja prasme rizikos kultūra daro įtaką vadovybės ir darbuotojų sprendimams, atliekant šį vertinimą siekiama įvertinti ar įstaiga veikia ir supranta kokias rizikas prisiima;

3. Valdymo organo organizacinė sudėtis ir veikimas – vertinant įstaigos vidaus valdymą svarbu įvertinti ir įstaigos valdymo organus ir kaip jie nustato, prižiūri ir vertina vidaus valdymo sistemą, taip pat yra vertinama ar valdymo organų narių skaičius pakankamas ir ar jų atsakomybės ir nepriklausomumo lygis yra pakankamas, nuolat atliekamo narių tinkamumo vertinimas, tikrinamas jų veiksmingumas.

4. Atlygio politika ir jos taikymo praktika, per šį vertinimą nustatoma, ar įstaiga yra parengusi tinkamą atlygio politiką, kuri atitinka įstaigos rizikos profilį;

5. Rizikos valdymo sistema (įskaitant ICAAP ir ILAAP), vertinant rizikos valdymo sistemą, bendrąja prasme yra įvertinama įstaigoje įdiegta sistema padėsianti valdyti, kontroliuoti riziką ir ar numatyti tokios kontrolės procesai. Per šį vertinimą konkrečiai yra vertinama norimos prisiimti rizikos valdymo sistema ir strategija, analizuojama kokių mastu ši sistema integruota į bendrą įstaigos

⁴⁴ EBI gairės dėl bendros priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo proceso (SREP) tvarkos ir metodikos, EBA/GL/2014/13, 2014 m. gruodžio 19 d.; El.Prieiga:

[https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/1051392/3aaea991-94c8-41fc-a96a-5f9210e9e98b/EBA-GL-2014-13%20GL%20on%20Pillar%20%20\(SREP\)%20-%20LT.pdf](https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/1051392/3aaea991-94c8-41fc-a96a-5f9210e9e98b/EBA-GL-2014-13%20GL%20on%20Pillar%20%20(SREP)%20-%20LT.pdf);

⁴⁵ EBI gairės dėl vidaus valdymo, EBA/GL/2017/11, 21/03/2018; El.Prieiga:

[https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/2164689/18be35b9-fdb7-4a83-b35b-5dc18a2469bb/Guidelines%20on%20Internal%20Governance%20\(EBA-GL-2017-11\)_LT.pdf](https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/2164689/18be35b9-fdb7-4a83-b35b-5dc18a2469bb/Guidelines%20on%20Internal%20Governance%20(EBA-GL-2017-11)_LT.pdf);

strategiją ir ar ji veiksminga. Tuo pačiu, vertindama ar rizikos valdymo sistema veiksminga, yra atliekami ir vidaus kapitalo pakankamumo vertinimo procesų (ICAAP) ir vidaus likvidumo pakankamumo vertinimo procesų (ILAAP) vertinimai. Jų veiksmingumas ir rezultatai yra svarbi SREP sistemos dalis, ICAAP ir ILAAP yra vieni esminių faktorių didinant įstaigų atsparumą, todėl vertinant rizikos valdymo sistema svarbu nustatyti ICAAP ir ILAAP integraciją į bendrą įstaigos rizikos valdymo sistemą, jų veiksmingumą, patikimumą bei visapusiškumą. Galiausiai, per šį vertinimą yra atsižvelgiama į įstaigos pajėgumą atlikti testavimą nepalankiausiomis sąlygomis. Testavimas nepalankiausiomis sąlygomis yra viena iš pagrindinių priemonių įvertinti vienai ar kelioms rizikoms pagal konkretų scenarijų, jį atliekant įvertinama kaip kredito įstaiga yra pasirengusi atlaikyti finansinius ir ekonominius sukrėtimus. Šių testavimų rezultatai padeda nustatyti silpnąsias įstaigos vietas ir jas kuo greičiau aptarti ir ištaisyti.⁴⁶ Todėl vertinant rizikos valdymo sistemą yra įvertinamos ir testavimo nepalankiausiomis sąlygomis programos.

6. Vidaus kontrolės sistema, įskaitant vidaus audito funkciją. Šiuo aspektu yra vertinama ar įstaiga turi įdiegus efektyvią vidaus kontrolę, kurioje būtų nustatytos nepriklausomos kontrolės funkcijos, kurios būtų vykdomos per aiškų sprendimų priėmimo procesą. Taip pat atsižvelgiama į tai, ar įstaigoje yra įdiegta veiksminga ir nepriklausoma vidaus audito funkcija.

7. Informacinės sistemos ir veiklos tęstinumas vertinimas turėtų atskleisti ar įstaiga turi veiksmingą ir patikimą informacijos ir ryšių sistemą ir ar jų naudojimas padeda visapusiškai apibendrinti rizikos duomenis tiek įprastų sąlygų, tiek nepalankių sąlygų laikotarpiu.⁴⁷

8. Gaivinimo planų rengimo vertinimas yra atliekamas analizuojant visus trūkumus ir faktus, kurie yra nustatyti remiantis Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva kuria nustatoma kredito įstaigų ir investicinių įmonių gaivinimo ir

⁴⁶ Europos Centrinio Banko puslapis; Testavimas nepalankiausiomis sąlygomis;

<https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/tasks/stresstests/html/index.lt.html>;

BPM priežiūros žinynas. Europos bankų priežiūra. BPM veikimas ir priežiūros metodika. Europos Centrinis Bankas, 2018 m. kovo mėn., El. prieiga:

<https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.supervisorymanual201803.lt.pdf?42da4200dd38971a82c2d15b9ebc0e65>;

⁴⁷ EBI gairės dėl bendros priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo proceso (SREP) tvarkos ir metodikos, EBA/GL/2014/13, 2014 m. gruodžio 19 d.; El. Prieiga:

[https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/1051392/3aaea991-94c8-41fc-a96a-5f9210e9e98b/EBA-GL-2014-13%20GL%20on%20Pillar%20%20\(SREP\)%20-%20LT.pdf](https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/1051392/3aaea991-94c8-41fc-a96a-5f9210e9e98b/EBA-GL-2014-13%20GL%20on%20Pillar%20%20(SREP)%20-%20LT.pdf);

pertvarkymo sistema 6 ir 8 straipsniais, kuriuose numatyta, jog parengti gaivinimo planai turi būti vertinami kompetetingų institucijų.⁴⁸

Apibendrinant, vidaus valdymo ir rizikos valdymo vertinimas apima platų spektrą priemonių dėl rizikos valdymo kredito įstaigoje, kurie susiję tiek su vidiniu įstaigos organizacijos kontrole, tiek su jos efektyvumu kontroliuojant galimas rizikas. ECB atlikus svarbiomis laikomų kredito įstaigų vidaus valdymo ir rizikos valdymo vertinimą, pateikiamos išvados, bei pažymimas SREP balas, kuriuo nurodoma ar vidaus valdymo sistemos ir visos įstaigos kontrolės trūkumai nekelia jokios rizikos, ar kelia didelę riziką.

Sekantis iš esminių SREP sistemos vertinimo elementų yra rizikos kapitalui vertinimas. Bendrąja prasme atliekant rizikos kapitalui vertinimą yra analizuojama ar kredito įstaiga turi pakankamai gerą apsaugos sistemą, kad galėtų padengti nuostolius, ar kapitalas yra pakankamas padengti rizikai. Paprastai, atliekant rizikos kapitalui vertinimą, priežiūros institucija suteikiama kompetencija atsižvelgti į kriterijus, kurie gali būti svarbūs dėl kredito įstaigos specifikos. Esminės rizikos rūšys, kurias privalu įvertinti atliekant rizikos kapitalui vertinimą yra: kredito ir sandorio šalies rizika, rinkos rizika, operacinė rizika, palūkanų normos rizika. Anksčiau minėti SREP elementai išsiskiria tuo, jog vykdant verslo modelio vertinimą dėmesys yra koncentruojamas yra rizikos lygį, tuo tarpu vykdant vidaus valdymo ir rizikos valdymo vertinimą analizuojamos rizikos kontrolės priemonės. Rizikos kapitalui vertinimo procesas apima abu šiuos aspektus ir analizuoja tiek rizikos lygį, tiek rizikos kontrolės priemones.

Pirmasis rizikos porūšis, kurį privalu įvertinti yra kredito ir sandorio šalies rizika. Vertinant šią kredito rūšį kompetetinga institucija turėtų atsižvelgti į visas sudedamąsias dalis, kurios gali nulemti nuostolius, t.y. kredito įvykio (t. y. įsipareigojimų neįvykdymo) arba tarpusavyje susijusių kredito įvykių, kurie daugiausia būna susiję su kredito gavėjais ir jų gebėjimu įvykdyti lėšų grąžinimo įsipareigojimus, tikimybę; pozicijų, kuriose kyla kredito rizika, dydį; susigrąžintų lėšų dalį, palyginti su kredito pozicijomis, jeigu kredito gavėjai neįvykdytų

⁴⁸ EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVA 2014/59/ES, 2014 m. gegužės 15 d. kuria nustatoma kredito įstaigų ir investicinių įmonių gaivinimo ir pertvarkymo sistema ir iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 82/891/EEB, direktyvos 2001/24/EB, 2002/47/EB, 2004/25/EB, 2005/56/EB, 2007/36/EB, 2011/35/ES, 2012/30/ES bei 2013/36/ES ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (ES) Nr. 1093/2010 bei (ES) Nr. 648/2012; El.Prieiga: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0059&from=LT>;

įsipareigojimų.⁴⁹ Atliekant kredito ir sandorio šalies rizikos vertinimą, būtina įvertinti priežastinius veiksnius ir rizikos poveikį įstaigai, todėl šis vertinimo procesas atliekamas keliais pagrindiniais etapais. Pirmuoju etapu atliekamas preliminarus vertinimas, kuriuo siekiama nustatyti kredito rizikos vertinimo mastą, todėl visų pirma yra svarbu identifikuoti šaltinius rizikos, kurią įstaiga patiria ar gali patirti ateityje, todėl atliekant preliminarų vertinimą kredito rizikos atžvilgiu yra vertinami analizuojami toki dalykai, kaip: kredito rizikos strategija ir norima prisiimti kredito rizika, nuosavų lėšų reikalavimas kredito rizikai padengti, lyginant su bendru lėšų reikalavimu, įstaigos balansiniu ir nebalansinių su kreditu susijusių straipsnių pobūdis, dydis, sudėtis, kreditų portfelių vertės sumažėjimas, nurašymų ir įsipareigojimų neįvykdymo lygis. Antruoju etapu yra vertinama kredito portfelio pobūdis ir sudėtis. Šiuo etapu siekiama įvertinti kredito pozicijos pobūdį ir nustatyti pagrindinius kredito įstaigos rizikos veiksnius, todėl yra analizuojami tokie dalykai kaip kredito koncentracijos rizika, sandorio šalies kredito ir atsiskaitymų rizika, šalies rizika, kredito rizika dėl pakeitimo vertybiniais popieriais, skolinimo valiuta rizika ir specializuotas skolinimas. Trečiuoju etapu atliekamas portfelio kredito kokybės įvertinimas, kuriuo yra išanalizuojama kredito portfelio kokybė ir pozicijos suskirstomos į kategorijas (veiksnių, neveiksnių, restruktūrizuotų).⁵⁰ Pavyzdžiui, neveiksnių paskolų kategorija visuomet buvo problema, kadangi jos kenkia įstaigos pelningumui, o atimdamos išteklius riboja įstaigos galimybes tęsti veiklą. Dėl to ECB vykdomos priežiūros vienas iš prioritetų yra neveiksnių paskolų stebėseną ir tikrinimas ar įstaiga tinkamai valdo savo paskolų rizikingumą ir ar yra parengę tinkamą strategiją.⁵¹ Ketvirtuoju vertinimo etapu atliekamas kredito rizikos mažinimo priemonių lygio ir kokybės įvertinimas, kuriuo siekiama išanalizuoti garantijų lygį ir kokybę ir turimas užtikrinimo priemonės, kuriomis, ištikus kredito įvykiams, būtų sumažinti kredito nuostoliai. O galiausiai turi būti atliktas atidėjinių lygio ir kredito vertinimo koregavimų įvertinimas, kuriuo nustatoma ar atidėjinių paskolų

⁴⁹ EBI gairės dėl bendros priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo proceso (SREP) tvarkos ir metodikos, EBA/GL/2014/13, 2014 m. gruodžio 19 d.; EL.Prieiga:

[https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/1051392/3aaea991-94c8-41fc-a96a-5f9210e9e98b/EBA-GL-2014-13%20GL%20on%20Pillar%20%20\(SREP\)%20-%20LT.pdf](https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/1051392/3aaea991-94c8-41fc-a96a-5f9210e9e98b/EBA-GL-2014-13%20GL%20on%20Pillar%20%20(SREP)%20-%20LT.pdf);

⁵⁰ EBI gairės dėl bendros priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo proceso (SREP) tvarkos ir metodikos, EBA/GL/2014/13, 2014 m. gruodžio 19 d.; EL.Prieiga:

[https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/1051392/3aaea991-94c8-41fc-a96a-5f9210e9e98b/EBA-GL-2014-13%20GL%20on%20Pillar%20%20\(SREP\)%20-%20LT.pdf](https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/1051392/3aaea991-94c8-41fc-a96a-5f9210e9e98b/EBA-GL-2014-13%20GL%20on%20Pillar%20%20(SREP)%20-%20LT.pdf);

⁵¹ Europos Centrinio Banko internetinė svetainė. Neveiksnių paskolos. EL.Prieiga:

<https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/priorities/npl/html/index.lt.html>;

nuostoliams padengti lygis ir kredito vertinimo koregavimų sumos yra tinkamos pagal pozicijų kokybę. Antroji rizikos rūšis, kuri turi būti įvertinta, atliekant rizikos kapitalui vertinimo procesą yra rinkos rizika. Vertinant rinkos riziką, yra atsižvelgiama į balansines ir nebalansines pozicijas, kur nuostoliai kyla dėl rinkos kainų pokyčių. Priežiūros institucija, vertindama rinkos riziką analizuoja tokias kategorijas kaip pozicijos riziką, valiutos kurso riziką, biržos prekių riziką, bei kredito vertinimo koregavimo riziką. Tinkamas rinkos rizikos valdymas įstaigoje bus tuo atveju, jei atitiks kriterijus kuomet įstaigos rinkos rizikos politika atitiks ir derės su bendrąja įstaigos strategija ir norima prisiimti rizika. Operacinės rizikos vertinimas yra trečioji rūšis rizikos, kuri yra vertinama. Atsižvelgiant į vidaus valdymo ir visos įstaigos kontrolės valdymo vertinimo rezultatus, turėtų būti vertinama visų įstaigos verslo linijų ir operacijų operacinė rizika. Šiuo vertinimu svarbu nustatyti kaip operacinė rizika įstaigoje gali pasireikšti t.y. įvairūs ekonominiai nuostoliai, potencialūs nuostoliai, galimas būsimų pajamų ar pelno praradimas. Tam, jog būtų įvertinta operacinė rizika, priežiūros institucija nuodugniai išsiaiškina kredito įstaigos operacijos, rizikos kultūrą ir aplinką, kadangi šie veiksniai iš esmės daro įtaką įstaigos operacinės rizikos lygiui. Paskutinė vertinama rizikos kapitalui rūšis yra palūkanų normos rizika. Šiuo atveju, ECB turi vertinti palūkanų normų riziką, kuri kyla iš palūkanų normai jautrių ne prekybinės veiklos pozicijų, dar kitaip vadinama bankinės knygos palūkanų normos rizika. Tad, atliekant preliminarų palūkanų normų rizikos vertinimą siekiama nustatyti, kaip įstaiga valdo palūkanų normos riziką, palūkanų normų pokyčio poveikį įstaigos pajamoms.

Bendrajai prasme, ECB atliekant svarbiomis laikomų kredito įstaigų rizikos kapitalui vertinimą yra analizuojamas rizikai reikalingo padengti kapitalo pakankamumas. Iš priežiūros perspektyvos rizikos kapitalui vertinimas turi padėti surinkti reikiamą informaciją, nustatyti bazinius rizikos rūšių balus ir sudaryti išsamią analizę. Kiekvienas atliktas rizikos rūšies vertinimas gali būti išdėstytas atskirose išvadose arba atskirai. Tačiau ECB, atlikus vertinimą ir susidarius nuomonę apie įstaigos rizikos kapitalui vertinimą, nusprendžiama ar įstaiga patiria didelę reikšmingo prudencinio poveikio riziką ar ne.

Paskutinis iš keturių esminių SREP vertinimo elementų yra rizikos likvidumui ir finansavimui vertinimas. Bendruoju požiūriu, rizikos likvidumui ir finansavimui vertinimas yra atliekamas su tikslu nustatyti ar kredito įstaiga turi

pakankamai grynųjų pinigų, kad galėtų patenkinti netikėtai iškilusius poreikius.⁵² Vykdamas rizikos likvidumo ir finansavimo vertinimą, turi būti įvertintos trys sudedamosios dalys: būdingos likvidumo rizikos vertinimas, būdingos finansavimo rizikos vertinimas ir likvidumo ir finansavimo rizikos valdymo vertinimas. Vertinant būdingą likvidumo riziką, yra vertinami reikiami laikotarpiai, tai likvidumo rizika trumpuoju ir vidutiniu laikotarpiu. Tad, vertinant likvidumo poreikius, atsargas ir atsvaros pajėgumą turi būti apimami tokie aspektai, kaip: likvidumo poreikių trumpuoju ir vidutiniu laikotarpiu vertinimas; tos pačios dienos likvidumo rizikos vertinimas; likvidumo atsargos ir likvidumo atsvaros pajėgumo vertinimas; priežiūrinis likvidumo testavimas nepalankiausiomis sąlygomis.⁵³ Tuo tarpu finansavimo rizikos vertinimas yra skirtas nustatyti ar kredito įstaiga tinkamai vykdo vidutinio laikotarpio – ilgalaikius įsipareigojimus pastovaus finansavimo priemonėmis. Atliekamas finansavimo rizikos vertinimas turi apimti tokius vertinamus aspektus kaip: įstaigos finansavimo profilio vertinimas; rizikos finansavimo profilio stabilumui vertinimas; faktinės rinkos prieigos vertinimas bei numatyto finansavimo rizikos pokyčio vertinimas remiantis įstaigos finansavimo planu. Tam, kad būtų susidarytas visapusiškas vaizdas apie įstaigos likvidumo ir finansavimo rizikos profilį, vertinimo procese yra įvertinama ir likvidumo ir finansavimo rizikos valdymo sistema. Priežiūros institucija įvertina likvidumo rizikos strategiją, organizacinę struktūrą, rizikos nustatymo, vertinimo, valdymo stebėsenos tvarką, įstaigos likvidumo testavimą nepalankiausiomis sąlygomis, vidaus kontrolės sistemą, specialiai įdiegtą likvidumo rizikai valdyti, įstaigos finansavimo planus.

Išvardintieji keturi elementai – verslo modelio įvertinimas, vidaus valdymo ir rizikos valdymo įvertinimas, rizikos kapitalui įvertinimas ir rizikos likvidumui ir finansavimui įvertinimas – yra esminiai SREP sistemos elementai, kuriuos vykdamas yra išanalizuojama daugybė aspektų susijusių su kredito įstaigos efektyviu veikimu, veiklos tęstinumu, patikimumu. Šiuo atveju ECB kaip paskirtoji kompetetinga institucija, vykdamas tiesioginę priežiūrą svarbiomis laikomų kredito įstaigų atžvilgiu, SREP vykdo nuolatos, vertindamas ar atitinkamos kredito įstaigos veiklą vykdo laikydamiesi nustatytų teisinių ir

⁵² Europos Centrinio Banko internetinė svetainė. Kas yra SREP? El.Prieiga:

<https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssmexplained/html/srep.lt.html>;

⁵³ EBI gairės dėl bendros priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo proceso (SREP) tvarkos ir metodikos, EBA/GL/2014/13, 2014 m. gruodžio 19 d.; El.Prieiga:

[https://eba.europa.eu/sites/default/files/documents/files/documents/10180/1051392/3aaea991-94c8-41fc-a96a-5f9210e9e98b/EBA-GL-2014-13%20GL%20on%20Pillar%20%20\(SREP\)%20-%20LT.pdf](https://eba.europa.eu/sites/default/files/documents/files/documents/10180/1051392/3aaea991-94c8-41fc-a96a-5f9210e9e98b/EBA-GL-2014-13%20GL%20on%20Pillar%20%20(SREP)%20-%20LT.pdf);

prudencinių reikalavimų. Atlikti visi SREP etapai, leidžia ECB priimti sprendimus ir skirti balus atitinkančius įstaigos veikimo lygį jos kontrolės ar rizikos aspektais. Tuo pačiu priimamuose sprendimuose ECB gali numatyti tinkamiausias priemones trūkumams šalinti, kurie buvo rasti atliekant visapusišką vertinimą. Parengtuose SREP sprendimuose gali būti nurodomi: nuosavų lėšų reikalavimai – bendri SREP kapitalo reikalavimai susideda iš minimalaus nuosavų lėšų reikalavimo ir papildomo nuosavų lėšų reikalavimo, taip pat jungtinio rezervo reikalavimas, ar rekomendacija linijiniu būdu pasiekti galutinius privalomus kapitalo pakankamumo koeficientus; taip pat gali būti nurodomi konkrečiai įstaigai taikomi kiekybiniai likvidumo reikalavimai, pvz. didesnis padengimo likvidžiuoju turtu rodiklis nei nustatytas minimumas, ilgesni „išgyvenimo“ laikotarpiai, nacionalinės priemonės ir kitos, kokybinės, priežiūros priemonės pvz. verslo apribojimai, reikalavimai mažinti riziką.⁵⁴ Vertinimo atlikimo metu nustčius, jog įstaigoje yra reikalingas skubus trūkumų šalinimas, kadangi kažkuriuo aspektu įstaigos gyvybingumui yra keliami didelė rizika, ECB turi teisę taikyti ankstyvosios intervencijos priemones.

3.2.5. Krizių prevencija ir valdymas, priežiūros įgaliojimai

ECB vykdamas nuolatinę svarbių kredito įstaigų priežiūrą ir vertinimą, taip pat suteikiama kompetencija dėl krizių prevencijos ir valdymo leidžiant laiku imtis atsakomųjų veiksmų. Jei atlikus įstaigos vertinimus matoma, jog kredito įstaiga patiria ar gali patirti didžiulę riziką, kuri keltų abejonių dėl įstaigos pajėgumo tęsti veiklą ir jos situacija nuolatos blogėtų, tam yra sudaryta krizių prevencijos ir valdymo sistema. Dirbant įprastinėmis sąlygomis, vienas iš ECB uždavinių, krizių valdymo srityje, yra užtikrinti, kad svarbios įstaigos parengtų išsamius gaivinimo planus ir bent kartą per metus juos atnaujintų ir pateiktų analizei bei peržiūrai, ypač įvairių gaivinimo galimybių patikimumo ir įgyvendinamumo požiūriu. Tačiau nustčius, jog prižiūrimos kredito įstaigos finansinė padėtis blogėja, jos priežiūra yra intensyvinama ir ieškoma, kokie veiksmai būtų tinkami padėties

⁵⁴ BPM SREP Metodika 2017 m. leidimas – taikomas nuo 2018 m.; El.Prieiga: https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.srep_methodology_booklet_2017.lt.pdf?1092fd19b4a5d60d7608318cf5a6e435;

gerinimui.⁵⁵ Visų pirma, jei kredito įstaigos padėtis blogėja pamažu, tačiau tendencingai, yra intensyvinamas bendradarbiavimas ir informacijos mainai, siekiant suvaldyti blogėjančią padėtį. Tačiau, jei ECB mato, jog įstaigos padėtis toliau blogėja, tai tampa pagrindu gaivinimo plane numatytų arba ankstyvosios intervencijos priemonių taikymui. Atvejais, kuomet įstaiga ECB vertinimu žlunga arba gali žlugti, paprastai jau yra pereinama į kredito įstaigos pertvarkymo stadiją, remiantis Europos Parlamento ir Tarybos direktyva kuria nustatoma kredito įstaigų ir investicinių įmonių gaivinimo ir pertvarkymo sistema, ir šioje stadijoje ECB daugiausiai atlieka patariamąjį vaidmenį.

Galiausiai, tam, jog ECB vykdoma nuolatinė priežiūra ir vertinimai būtų efektyvūs ir teiktų naudos tiek kredito įstaigai, tiek ekonominei prasme, ECB suteikti įgaliojimai imtis atitinkamų priemonių kilusiems klausimams spręsti, t.y. pasinaudoti priežiūros įgaliojimais, skirti vykdymo užtikrinimo priemonės arba skirti administracines sankcijas. Jeigu buvo nustatyta, jog svarbioje laikomoje kredito įstaigoje buvo pažeisti priežiūros reikalavimai, ECB turi įrodymų, jog toks pažeidimas bus įvykdytas per ateinančius 12 mėnesių arba jei tvarka, strategijos, valdymas, kultūra, procesai ir mechanizmai, kuriuos taiko įstaiga, ir jos turimos nuosavos lėšos bei likvidumas neužtikrina patikimo valdymo ir nėra pakankami įstaigos rizikai padengti, ECB turi teisę reikalauti, jog įstaigos imtųsi reikalingų priemonių.⁵⁶ Atsižvelgiant į galimų priežiūros priemonių veiksmingumą, proporcingumą ECB parenka priemonę, kuri geriausiai užtikrintų įstaigos saugumą, per priimtina laiką tarpą. BPM reglamento 16 straipsnyje yra numatytos priežiūros priemonės, kurias ECB gali skirti, tačiau sąrašas yra nebaigtinis, todėl atsižvelgiant į įstaigos ir situacijos specifiką, skiriama priemonės gali būti paremta naudojantis kitais tiesiogiai taikomais ES teisės aktais. Vykdomo užtikrinimo priemonės kiek skiriasi nuo minėtų priežiūros įgaliojimų, kadangi, šiais įgaliojimais siekiama, kad įstaigos iš anksto imtųsi veiksmų ir spręstų problemas. Tuo tarpu vykdymo užtikrinimo priemonės yra skiriamos siekiant priversti prižiūrimą įstaigą laikytis reglamento, nacionalinio teisės akto ar sprendimo. Vykdamas svarbių kredito įstaigų priežiūrą, ECB vykdomo užtikrinimo priemonės

⁵⁵ BPM priežiūros žinynas. Europos bankų priežiūra. BPM veikimas ir priežiūros metodika. Europos Centrinis Bankas, 2018 m. kovo mėn., El. prieiga: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.supervisorymanual201803.lt.pdf?42da4200dd38971a82c2d15b9ebc0e65>;

⁵⁶ TARYBOS REGLAMENTAS (ES) Nr. 1024/2013 2013 m. spalio 15 d. kuriuo Europos Centriniam Bankui pavedami specialūs uždaviniai, susiję su rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų priežiūros politika; El. prieiga: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1024>;

svarbioms kredito įstaigoms gali skirti tais atvejais, kai pakartotinai nevykdo įsipareigojimų, nustatytų ECB sprendimuose ar reglamentuose. BPM reglamente bei BPM pagrindų reglamente yra nustatyta, jog ECB kaip vykdymo užtikrinimo priemonę gali skirti periodiškai mokamas baudas. Periodiškų baudų skyrimu, nesiekama nubausti subjekto, bet jį priversti vykdyti privalomus įsipareigojimus. Skiriamos baudos turi būti proporcingos, didžiausias galimas baudos dydis yra 5% vidutinės dienos apyvartos už kiekvieną pažeidimo dieną.⁵⁷ Galutinė, jau atgrasomoji priemonė, yra sankcijos. BPM reglamento 18 straipsniu, ECB yra suteikta kompetencija skirti administracines sankcijas. Sankcijos yra priemonė, kuria kredito įstaiga yra baudžiama už reikalavimų nesilaikymą, o jos skyrimas gali veikti kaip skatinimas įstaigai ar jos vadovams ateityje nepažeidinėti prudencinių reikalavimų. ECB nustatydamas, kokio dydžio sankciją skirti įvertina pažeidimo dydį, bei jį sunkinančias ar lengvinančias aplinkybes. Skiriamos sankcijos gali būti iki dviejų kartų didesnės nei padarius pažeidimą gauto pelno ar patirto nuostolio suma arba iki 10 % svarbios įstaigos bendrųjų metinių pajamų, gautų per praėjusius finansinius metus.⁵⁸

Apibendrinant, visą vykdoma ECB tiesoginę priežiūrą svarbių kredito įstaigų atžvilgiu. ECB yra suteikta itin plati ir išskirtinė kompetencija vykdant priežiūrą, nuo nuolatinės, kasdienės priežiūros iki kompetencijos bausti įstaigą už pažeidimus. Visa tiesioginės priežiūros sistema, grindžiama pagrindu, jog finansų sektorius, kaip rizikingas, nuolat kintantis ir nepastovus darinys, turi būti deramai prižiūrimas. Kiek faktiškai vykdoma priežiūra kredito įstaigų atžvilgiu praktikoje perauga į visapusišką kontrolę, sunku pasakyti. Tačiau, BPM reglamentu įgaliojus ECB vykdyti kredito įstaigų priežiūrą, jam buvo suteikta išskirtinė kompetencija, o jo įtaka išaugo. ECB indėlis ir greitas atsakas į pastarąją pasaulinę finansų krizę, vis daugiau didinimo jo vaidmens svarbą. Žiūrint iš techninės puses, sprendimą ECB įgalioti priežiūros funkcijos vykdymui, būtų galima vertinti kaip natūralų centrinių bankų atsakomybės padidėjimą. Tačiau, žvelgiant iš politinės perspektyvos, šis sprendimas turėjo pasekmių valdžios centralizavimui jau ir taip galingoje institucijoje. Pagaliau, iš teisinės perspektyvos, ECB paskirti BPM

⁵⁷ TARYBOS REGLAMENTAS (EB) Nr. 2532/98, 1998 m. lapkričio 23 d., dėl Europos centrinio banko teisių taikyti sankcijas; El.Prieiga: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:31998R2532&from=LT>;

⁵⁸ TARYBOS REGLAMENTAS (ES) Nr. 1024/2013 2013 m. spalio 15 d. kuriuo Europos Centriniam Bankui pavedami specialūs uždaviniai, susiję su rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų priežiūros politika; BPM priežiūros žinynas. Europos bankų priežiūra. BPM veikimas ir priežiūros metodika. Europos Centrinis Bankas, 2018 m. kovo mėn

vykdymui buvo paprasčiausia, dėl priežasties, jog šis paskyrimas galėjo būti pagrįstas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 127 straipsniu, todėl nereikėjo keisti sutarties, kas būtų ne tik atitolinę mechanizmo įgyvendinimą, bet būtų atvėrę kelią naujoms deryboms ir dar labiau apsunkinę įgyvendinimą.⁵⁹ Bet kokiu atveju, priežiūros funkcijos paskyrimas tik dar padidino ECB įtaką ir vaidmens svarbą.

⁵⁹ THE RISING POWER OF THE ECB: THE CASE OF THE SINGLE SUPERVISORY MECHANISM By Michele Chang, College of Europe, Boston, 2015; El. Prieiga: <http://aei.pitt.edu/78910/>;

4. Nacionalinių priežiūros institucijų indėlis įgyvendinant Tarybos Reglamentą – mažiau svarbių įstaigų priežiūra, ECB vykdoma priežiūros stebėseną

BPM siekis yra užtikrinti, jog rizikos ribojimu pagrįsta kredito įstaigų priežiūra būtų vykdoma nuosekliai ir veiksmingai, bendras finansinių paslaugų sąvadas turėtų būti taikomas vienodai visoms kredito įstaigoms dalyvaujančiose valstybėse narėse. Kadangi remiantis BPM reglamentu, tiesioginė svarbių kredito įstaigų priežiūros funkcija paskirta ECB kompetencijai, dalyvaujančių valstybių narių NPI yra suteikta kompetencija vykdyti mažiau svarbių kredito įstaigų tiesioginę priežiūrą, taip iš dalies pasiskirstant atliekamos priežiūros kompetenciją. Mažiau svarbioms įstaigoms yra priskirti bankai, kurie neatitinka nė vieno BPM reglamente išvardintų svarbos kriterijų. Svarbos kriterijai, susiję su įstaigos dydžiu, jos svarba ar konkrečios šalies ar visos ES ekonomikai automatiškai kredito įstaigą kvalifikuoja kaip svarbią, todėl dauguma mažiau svarbių kredito įstaigų yra mažesni bankai, kurių turto vertė neviršija 30 mlrd. eurų. Nors mažiau svarbiomis laikomų kredito įstaigų tiesioginė priežiūra patikėta dalyvaujančių valstybių narių NPI, o jos yra atsakingos už sprendimų priėmimą, tačiau visa vykdoma priežiūra turi būti pagrįsta ne tik nacionaliniais teisės aktais, bet ir ES teisės aktais BPM sistemos atžvilgiu. Tad, NPI vykdoma mažiau svarbiomis laikomų kredito įstaigų priežiūra, vistiek turi būti vykdoma laikantis bendros BPM sistemos ir metodikos. Tuo tarpu, NPI vykdoma mažesnių kredito įstaigų priežiūra yra stebima ECB, o siekiant užtikrinti nuoseklų priežiūros vykdymą, svarbu, jog NPI ir ECB bendradarbiautų ir nuolat keistųsi informacija apie vykdomą mažesnių kredito įstaigų priežiūrą.

Šiame procese NPI, naudodamosi nuosavais ištekliais ir taikydamos sprendimų priėmimo procedūras, atsižvelgia į BPM bendrą priežiūros strategiją. Nuolatinė veikla apima susitikimų su mažiau svarbių įstaigų vyresniąja vadovybe organizavimą, nuolatinės rizikos analizės atitinkamoje šalyje atlikimą ir patikrinimų vietoje planavimą bei atlikimą. NPI taip pat toliau vykdo priežiūrą į BPM reglamentą neįtrauktose srityse, pvz. vykdo kasdienės priežiūros užduotis susijusias su vartotojų apsauga, pinigų plovimu, mokėjimo paslaugomis ir trečiųjų šalių bankų filialais. Ir nors už nuolatinį mažiau svarbių įstaigų priežiūros vykdymą visų pirma yra atsakinga NPI, ECB į tam tikrus procesus gali būti

įtrauktas tiesiogiai, pvz. vykdant patikrinimus vietoje.⁶⁰ Netiesioginė ECB priežiūra priklauso nuo trijų elementų: NPI priežiūros standartų suderinamumo, ECB ir NCA bendradarbiavimo, konkrečių priežiūros veiksmų atlikimo vertinimas, kurį atliekant ECB stebi specifines priežiūros procedūras ir nustatymus, susijusias su mažiau svarbiomis įstaigomis. Vienas iš elementų - bendradarbiavimas tarp ECB ir valstybių narių NPI - vykdant mažiau svarbių įstaigų priežiūrą, nepaisant suteiktos kompetencijos, NPI nuolatos turi teikti tiek kiekybinę, tiek kokybinę informaciją ECB, apie vykdomą priežiūrą, šią informaciją kaupdamas ir apdorodamas ECB taip vykdo savo netiesioginės priežiūros funkciją. NPI vykdydamas nuolatinę priežiūrą yra įpareigotas ECB informuoti apie vykdomas esmines priežiūros procedūras, o tam tikrais atvejais iš anksto pateikti informaciją apie priežiūros sprendimų projektus. Bendradarbiavimas šioje srityje būtinas tam, jog ECB, remdamasis gaunama informacija, galėtų nustatyti konkrečią pavienių įstaigų riziką ir atlikti viso sektoriaus analizę, kuri atitinkamai padėtų siekti bendrų priežiūros tikslų.⁶¹ Siekiant, jog NPI vykdomos priežiūros mažiau svarbių įstaigų atžvilgiu standartai atitiktų visus keliamus BPM mechanizmo standartus, ECB teikdamas gaires, rekomendacijas, politines ar metodines pozicijas, taip siekia atitinkamai pakreipti NPI vykdomą priežiūrą. Ši priežiūros stebėsenos dalis vykdoma laikantis proporcingumo principo. ECB užduotis stebėti NPI priežiūros veiksmus iš esmės susijusi su visomis mažiau svarbiomis laikomomis kredito įstaigomis, dėl to pilnam funkcijos vykdymui reikėtų didelių išteklių, o atsižvelgti į esamą nacionalinę priežiūrą nebūtų tinkama. Todėl siekiant apriboti šios priežiūros mastą, yra laikomasi rizikos principo. Remiantis šiuo principu priežiūros stebėsenos veikla priklauso nuo kredito įstaigos profilio ir galimo NPI nustatytų trūkumų poveikio visos sistemos stabilumui, o atsižvelgiant į rizikos situaciją ir galimą poveikį finansų sistemai, yra nustatoma kokia informacija turi būti pranešama ir kokio detalumo ta informacija turi būti. Todėl visos mažiau svarbios įstaigos yra suskirtomos į kategorijas pagal prioretiškumą – didelio ir nedidelio prioretiškumo lygio.⁶² Taigi, mažų įstaigų, gerai valdomų ar turinčių nedidelį poveikį atveju, ECB dalyvavimas bus minimalus, tuo tarpu kuo didesnę riziką

⁶⁰ Bankų priežiūros vadovas. Europos Centrinis Bankas, 2014 m. rugsėjo mėn.;

ES internetinis puslapis <https://www.consilium.europa.eu/lt/policies/banking-union/single-supervisory-mechanism/>;

⁶¹ Bankų priežiūros vadovas. Europos Centrinis Bankas, 2014 m. rugsėjo mėn.;

⁶² „Single Supervisory Mechanism European Banking Supervision by SSM A Practitioner’s Guide“; Klaus Lackhoff, 2017; C.H.BECK.HART.NOMOS; 222 psl.

arba kuo didesnę sisteminių poveikį kelia mažiau svarbi įstaiga, tuo intensyvesnis bus ECB įsitraukimas. Mažiau svarbi kredito įstaiga taip pat gali būti laikoma didelio prioriteto įstaiga, jeigu jai nedaug trūksta, kad dėl savo dydžio būtų de facto priskirta prie svarbiomis laikomų kredito įstaigų. Mažiau svarbioms įstaigoms būdingą riziką NPI vertina atlikdamos ir jau minėtą SREP. Kadangi BPM sistemoje siekiama laikytis bendro požiūrio ir taikyti aukščiausius standartus, BPM SREP metodika mažiau svarbioms įstaigoms yra parengta laikantis proporcingumo principo ir atsižvelgiant į mažiau svarbių įstaigų specifiką, taip pat laikantis EBI SREP gairių ir svarbioms įstaigoms skirtos metodikos, taip yra įgyvendinama NPI priežiūros standartų suderinamumas, kurio siekiama ne tik ES lygmeniu, bet ir tarp kitų valstybių narių NPI. Pažymėtina, kad priklausomai nuo mažiau svarbios įstaigos prioritetiškumo kategorijos, nustatytos atliekant prioritetiškumo vertinimą, metodikoje numatomas įvairaus lygmens supaprastinimai. Tačiau, kaip įprastai numatyta SREP sistemoje, NPI atlieka visų šių veiksnių vertinimus: verslo modelio, vidaus valdymo, rizikos kapitalui, rizikos likvidumui ir finansavimi. Taip pat yra vertinama įstaigos svarba šalies finansų sistemoje ir kokią sąsają ji turi su sistema.⁶³ 2020 – aisiais metais išleistoje BPM SREP metodikoje mažiau svarbioms kredito įstaigoms, buvo numatyta, atsižvelgiant į įstaigos nustatytą prioriteto kategoriją, kaip ir koku intensyvumu turėtų būti vykdomas SREP, kokius priežiūrinus lūkesčius nustatyti ir kokios informacijos turėtų būti reikalaujama. Atitinkamai didelio prioriteto mažiau svarbiose įstaigose turi būti atliekamas metinis išsamus SREP, nedidelio prioriteto – rečiau atliekamas vertinimas.⁶⁴ Tad, atliekant mažiau svarbiomis laikomų kredito įstaigų vertinimą, nors tam tikru mastu yra taikomi supaprastinimai, tačiau valstybių narių NPI vistiek šį vertinimą atlieka remdamasi pagrindine nustatyta SREP metodika, kadangi taip raginama siekti bent minimalaus svarbių įstaigų ir mažiau svarbių įstaigų vertinimo suderinamumo lygio ir sistemos tęstinumo. Taip pat, atliekant mažiau svarbiomis laikomų įstaigų SREP, yra veikiama pagal proporcingumo ir lankstumo principus t.y. įvertinant įstaigos specifiką, bei atsižvelgiant į nacionalinę specifiką, pvz. nacionalinės teisės aktų reikalavimus ar apskaitos standartus. Konkrečių įstaigų ir įstaigų sektorių priežiūros intensyvumas

⁶³ Europos Centrinio banko internetinė svetainė;
<https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssmexplained/html/hplsi.lt.html>;

⁶⁴ BPM MSJ SREP metodika 2020 m. leidimas; El.Prieiga:
https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.srep_methodology_booklet_lsi_2020.lt.pdf?eb5bd834eff4d97e8be0063ff2c8a15e;

priklauso nuo įvertintos rizikos. Šiuo tikslu taikoma prioritetiškumo įvertinimo metodika, pagal kurią mažiau svarbios įstaigos ir mažiau svarbių įstaigų sektoriai suskirstomi pagal jų rizikingumą ir sisteminių poveikį. Atsižvelgiant į tai yra paskirstomi ištekliai. Todėl sistemiškai, ištekliai visų pirma orientuojami į didesnio prioritetiškumo ir didesnę riziką keliančias įstaigas.

Be SREP metodikų, kurias bendrai visoms NPI parengia ECB, taip pat yra atliekama mažiau svarbių kredito įstaigų analizė, kurios duomenimis yra atliekama įstaigų ir įstaigų sektorių stebėseną. Remiantis priežiūros ataskaitomis ir kitais turimais duomenimis atliekama analizė padeda nustatyti mažiau svarbių įstaigų silpnąsias vietas ir įvertinti rizikos padėtį. Atsižvelgiant į įvertintą riziką, ECB stebi kaip NPI vykdo mažiau svarbių įstaigų ir įstaigų sektorių stebėseną, dažniausiai tai daroma peržiūrint NPI ataskaitas ir vertinant gaunamą informaciją, tačiau daugiausiai dėmesio yra skiriama didelio prioriteto mažiau svarbioms įstaigoms ir toms įstaigoms kurių finansinė padėtis yra pablogėjusi. Vykdydamas tokią mažiau svarbių įstaigų stebėseną, ECB siekia, jog NPI apdairiai mažintų reikšmingą riziką. Daugelis mažiau svarbių įstaigų nėra laikomos didelio prioriteto įstaigomis. Tai reiškia, kad jos kelia mažesnę riziką ir daro mažesnį poveikį vidaus finansų sistemai, tačiau daugelis mažiau svarbių įstaigų veikia sektoriais, visos kartu jos gali kelti riziką ir daryti poveikį vidaus finansų sistemai. Tad, atliekant sektorių stebėseną, yra siekiama nustatyti neigiamo poveikio išplitimo riziką ir įvertinti, ar sektorių stebėsenos, taip pat visų kitų naudingomis laikomų priežiūros procedūrų nauda pasitvirtina ir išlaidos pasiteisina praktiškai.

⁶⁵ Be įprastos informacijos keitimosi procedūros, NPI turi pranešti apie vykdomas reikšmingas priežiūros procedūras ir sprendimus, rengiant sprendimų projektus ECB atlieka patariamąjį vaidmenį, tačiau taip pat gali rekomenduoti nuodugniau įvertinti kažkuriuos reikšmingus priežiūros procedūrų aspektus.

Nuolatos prižiūrint mažiau svarbiomis laikomas kredito įstaigas, reguliariai ar ad hoc, yra atliekami ir subjekto svarbos vertinimai, kadangi tokių vertinimų metu, nustatius, jog įstaigos statusas galimai atitinka kažkurį iš nustatytų svarbos kriterijų, jų tiesioginę priežiūrą perima ECB, taip yra nuolatos atnaujinami mažiau svarbių įstaigų sąrašai. Reguliariai atliekamo vertinimo tikslas yra paskelbti arba patvirtinti mažiau svarbios įstaigos statusą arba priimti atitinkamą sprendimą dėl

⁶⁵ BPM priežiūros žinynas. Europos bankų priežiūra. BPM veikimas ir priežiūros metodika. Europos Centrinis Bankas, 2018 m. kovo mėn., El. prieiga: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.supervisorymanual201803.lt.pdf?42da4200dd38971a82c2d15b9ebc0e65>;

įstaigos statuso pasikeitimo. Ad hoc peržiūros yra inicijuojamos tuomet, kai atsižvelgiama į pakitusias sąlygas ar specifines aplinkybes.

Atvejais, kuomet mažiau svarbi įstaiga atsiduria sudėtingoje padėtyje, krizių valdymo veiklos organizavimas yra NPI atsakomybėje. Iškilus pavojui įstaigos gyvybingumui, už krizės suvaldymą bus atsakinga NPI, tačiau tuo pačiu yra numatomas intensyvesnis bendradarbiavimas ir keitimasis informacija tarp NPI ir ECB.

Kalbant apie makrolygio rizikos ribojimu pagrįstą priežiūrą, BPM reglamento 5 straipsniu numatyta, jog valstybių narių NPI turi įgaliojimu taikyti reikalavimus kapitalo rezervo priemonėms ir kitas makrolygio rizikos ribojimo priemones. Makrolygio rizikos ribojimo priemonių palikimas NPI pagrįstas logika, jog jos turi palankesnes sąlygas įvertinti specifines šalies finansų sistemos aplinkybes. Tačiau, valstybių narių NPI, visuomet privalo tinkamai apsvarstyti visus ECB prieštaravimus. O jei reikia, ECB yra suteikta kompetencija taikyti didesnius kapitalo rezervus ar griežtesnes makrolygio rizikos ribojimo priemones.⁶⁶

Bendrajai prasme, BPM struktūroje buvo siekta įtvirtinti tinkamą sisteminių funkcijų paskirstymą. Mažiau svarbiomis laikomų įstaigų atžvilgiu, NPI turėtų būti ta kompetetinga institucija, vykdanči BPM uždavinius, padedant ECB pasiremiant tiek BPM reglamentu, tiek pritaikyta nacionaline teise. Tačiau, BPM reglamento nuostatos, kuriomis ECB pavedama atsakomybė dėl mažiau svarbių įstaigų yra aiškinama taip, jog ECB yra suteikiama pakankamai lankstumo įsikišti į šią priežiūrą, kai tai būtina paskirtiems uždaviniams pasiekti. Iš NPI perspektyvos, tokie platūs ECB įgaliojimai, gali kelti nerimą, dėl galimos ECB įtakos mažiau svarbių įstaigų priežiūrai ir šios priežiūros prognozavimui.

⁶⁶ Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1024/2013, kuriuo Europos Centriniam Bankui pavedami specialūs uždaviniai, susiję su rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų priežiūros politika; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1024>;

5. Pinigų politikos ir priežiūros funkcijos atribojimas

Europos Centrinis Bankas 1999 m. sausio 1 d. prisiėmė atsakomybę už pinigų politiką eurozonoje. Tai yra antra pagal dydį ekonominė zona pasaulyje po Jungtinių Amerikos Valstijų. Remiantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 127 straipsniu, pinigų politika ir jos pagrindinis tikslas – palaikyti kainų stabilumą, tapo pagrindiniu ECB veiklos tikslu.⁶⁷ Šiuo metu Europos Centrinis Bankas yra aiškiai apibrėžęs kainų stabilumo sąvoką, pagal kurią turi būti pasiekta mažesnė, bet artima 2 proc. infliacija vidutiniu laikotarpiu. Tad, pinigų politika, kaip esminė ir svarbiausia ECB funkcija ir jos vykdymui priimami sprendimai, negali būti įtakojami, kitų ECB paskirtų funkcijų. ECB prisiėmus atsakomybę už priežiūros funkcijos vykdymą, to pasekoje tapo privalu užtikrinti, jog tarp vykdomos pinigų politikos ir priežiūros funkcijos nekiltų interesų konflikto ir jos abi būtų vykdomos laikantis nustatytų tikslų.

Pinigų politikos ir priežiūros funkcijos konfliktų galimybė, yra vienas iš gerai žinomų, bent jau teoriškai, trūkumų, kadangi kompromisai tarp į infliaciją orientuotos pinigų politikos ir į stabilumą orientuotos rizikos ribojimu pagrįstos priežiūros, gali turėti tiek neigiamos, tiek teigiamos įtakos vienas kitam. Nors BPM kontekste, nebuvo kilusių abejonių dėl funkcijų atskyrimo reikalingumo, tačiau svarstymų buvo ar būtent ECB turėtų prisiimti priežiūros funkciją ir ar griežtas funkcijų atskyrimas išties yra toks būtinas. Pinigų politika nustato pinigų tiekimą bankams ir jų refinansavimo sąlygas, taip nustatydamą kredito teikimą pagrindą, priešingai rizikos ribojimu pagrįsta priežiūra turi įtakos pinigų politikos perdavimui, kadangi ji daro įtaką bankų gebėjimui kurti pelną per skolinimą, todėl tam tikru aspektu galima būtų teigti, jog griežtas jų atskyrimas nėra būtinas, o veikiau derinimas. Tam tikru aspektu, piniginis ir finansinis stabilumas yra labai susiję vienas su kitu ir gali vienas kitą stiprinti. Tačiau, daugiausiai klausimų kilo dėl ECB pirminio įgaliojimo – pinigų politikos, kadangi rimtą susirūpinimą kėlė rizika, jog pinigų politika gali nebebūti nepriklausoma ir įtakojama politinės kontrolės. O taip pat gali kilti pavojus kainų stabilumui ir ECB, patikimumui kovoje prieš infliaciją. Viena iš šių funkcijų konfliktų galimybių yra ECB turima viena priemonė – palūkanų normos. Nors ex ante ECB nustatys teisingą palūkanų normą, ex post jis skatins išlaikyti žemas palūkanų normas, kad apsaugotų finansų

⁶⁷ Sutarti dėl Europos Sąjungos veikimo, C 326/47; 2012 10 26; El.Prieiga: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX%3A12012E%2FTXT>;

sektorių, o tai lemia per didelę infliaciją. Taip pat, viena iš konfliktų galimybių yra tai, jog bankų skolinimą varžo kapitalo reikalavimai, kurie gali trukdyti vykdyti pinigų politiką. Norint pasiekti finansinio stabilumo tikslams, gali tekti padidinti privalomus kapitalo rezervus, tačiau tai gali pakenkti pinigų perdavimo procesui.⁶⁸

Iki tol, kuomet ECB buvo priskirta priežiūros funkcija, šių dviejų vykdomų funkcijų koreliacijos niekas nekvestionavo, kadangi centrinės bankininkystės ir priežiūros funkciją atliko skirtingi subjektai. Paskutinioji ekonominė krizė privertė suabejoti šiuo funkcinio atskyrimo modeliu ir buvo iškeltas klausimas ar pernelyg griežtas atskyrimas negali pakenkti finansinio ir kainų stabilumo apsaugai. Tai tapo paskatinimu pereiti prie kiek visapusiškesnio požiūrio, kuris suvienytų skirtingus politikos tikslus ir iš naujo leistų apsvarstyti institucijų struktūros klausimus. Tad, ECB priskyrus priežiūros funkciją, kaip papildomą, kilo pareiga ne kiek atskirti funkcijas, tačiau užtikrinti, jog siekami tikslai ir priimami sprendimai, nebus paveikti iš išorės. Atskyrimo principo perkėlimas į praktinę pusę nebuvo lengvas, dėl teisinės sistemos reguliuojančios ECB veiklą. Derinant šias funkcijas ECB, yra pripažįstamas struktūrinių priemonių poreikis. Kai kurie aspektai buvo išdėstyti tiesmukai ir aiškiai, jog ECB turi užtikrinti tinkamą pinigų politikos ir priežiūros funkcijos atskyrimą, taip pat siekti tik BPM reglamento nustatytų tikslų, juos apibrėžiant. Iš esmės, ECB į funkcijų atskyrimo klausimą pasižiūrėjo iš institucijos organizacinės sistemos pusės. ECB savo vykdomų funkcijų atskyrimą įgyvendino taikydamas procedūrines taisykles, užtikrindamas organizacinį darbuotojų atskyrimą, atskirus valdančiosios tarybos posėdžius ir sprendimų priėmimo procedūras, atskirus atskaitomybės ryšius, konfidencialumo taisykles ir tarpininkavimą sprendžiant interesų konfliktus⁶⁹, kuriuos numatė priimdamas sprendimą, dėl Europos Centrinio Banko pinigų politikos ir priežiūros funkcijos atskyrimo įgyvendimo. Remiantis šiuo sprendimu, esminis šio funkcijų atskyrimo tikslas, jog ECB vykdomi uždaviniai pinigų politikos atžvilgiu, negali būti įtakojami ir sąlygojami priežiūros vykdomais uždaviniais. Siekdamas tinkamai bei praktiškai atskirti funkcijų vykdymo, ECB numatė vidaus taisykles, kuriomis remiantis departamentai veiktų visiškai atskirai, įskaitant darbotvarkes, profesinės paslapties saugojimą, bei keitimąsi informacija. BPM reglamento 25

⁶⁸ Monetary policy and banking supervision by Sylvester Eijffinger, Rob Nijskens, 19 December 2012; El.Prieiga: <https://voxeu.org/article/monetary-policy-and-banking-supervision>;

⁶⁹ Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl bendro priežiūros mechanizmo, sukurto pagal Reglamentą (ES) Nr. 1024/2013; Briuselis, 2017 10 11 COM(2017) 591 final; El.Prieiga: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0591&from=EL>;

straipsnyje taip pat yra įtvirtinta ECB pareiga atskirti šias funkcijas, kuriuo numatoma, jog vykdoma priežiūros veikla turi būti koncentruota tik į reglamente numatytus tikslus, o asmenys atsakingi už ECB vykdomą priežiūros funkciją, organizacinėje struktūroje turi būti atskirti nuo tų, vykdančių visus kitus ECB pavestus uždavinius. Sprendimų priėmimo aspektu, ECB veikia nepriklausoma Priežiūros tarnyba, kuri teikia parengtus priežiūros projektus Valdančiajai tarybai, kuri atsakinga už sprendimų priėmimą priežiūros klausimais, ir tvirtina arba paprieštarauja teikiams projektams. Visi su priežiūra susiję klausimai, svarstomi tarybų visiškai atskirai nuo kitų ECB funkcijų, vykdam atskirus posėdžius, pagal atskiras darbotvarkes. Tuo tarpu informacijos keitimosi aspektu, šių funkcijų padaliniai įpareigoti laikytis principo „būtina žinoti“, dėl kuriuo konfidenciali informacija suteikiama tik tuomet, kai ji yra reikalinga tolesniam funkcijų įgyvendinimui ar turi esminės reikšmės. Taip pat, organizacinė struktūra atskirta tuo aspektu, jog atskiri padaliniai, vykdamys abi funkcijas, yra atskaitingi skirtingiems subjektams.

Tad, bendrąja prasme, ECB įgaliojus visapusiškai užtikrinti galimos šių funkcijų koreliacijos sustabdymą, tam buvo pasitelktas organizacinės struktūros atskyrimo būdas. Ne kiek teigiant, jog buvo siekta visiško, griežto funkcijų atskyrimo, tačiau atitinkamo funkcijų derinimo, kad nenukentėtų jų efektyvumas ir siekiami tikslai ir galbūt tam tikru aspektu vykdymas papildytų vienas kitą, tačiau sprendimų priėmimas vistiek būtų paremtas tik atitinkamų tikslų siekiu, o tiek pinigų politika, tiek priežiūros funkcija būtų nepriklausoma viena nuo kitos.

6. Bendro priežiūros mechanizmo veikimas už Eurozonos ribų – sustiprintas bendradarbiavimas

Prie BPM sistemos automatiškai prisijungia visos euro zonos šalys. Tačiau, sukūrus BPM sistemą, buvo numatyta, jog joje gali dalyvauti ir kitos ES šalys, dar neįsivedusios euro valiutos. BPM reglamento 7 – ajame straipsnyje yra įtvirtinta tokia galimybė, numatant ir visus reikalavimus, kuriuos turi atitikti valstybė pageidaujanti prisijungti prie BPM sistemos. Tam, jog valstybė prisijungtų prie vykdomos BPM sistemos, jų nacionalinės priežiūros institucijos turi susitarti su ECB dėl glaudaus bendradarbiavimo ir sudaryti susitarimo memorandumus, kuriuose ir yra išdėstoma, kaip bus vykdomas bendradarbiavimas priežiūros tikslais. Remiantis BPM reglamentu bei ECB sprendimu dėl glaudaus bendradarbiavimo su dalyvaujančių valstybių narių, kurių valiuta nėra euro, NPI, nedalyvaujanti valstybė narė norėdama prisijungti prie BPM pateikia ECB prašymą, kuriame turi nurodyti, jog ji įsipareigoja, kad valstybės NPI laikysis visų ECB priimtų nurodymų, gairių ar prašymų, taip pat, įsipareigojimą pateikti visą būtina informaciją apie valstybėje narėje įsteigtus prižiūrimus subjektus, kuri bus reikalinga prižiūrimų subjektų vertinimui atlikti. Tuo pačiu, prie prašymo, valstybė narė nurodo, jos įsipareigojimą priimti visus reikalingus nacionalinės teisės aktus, kuriais būtų užtikrinama, jog pagal BPM reglamentą priimami ECB teisės aktai būtų privalomi ir vykdomi, bei pranešti apie šių nacionalinių teisės aktų įsigaliojimą. Gautą prašymą ECB įvertina ir raštu patvirtina. Atliekant gauto prašymo vertinimą, ECB turi teisę prašyti pateikti papildomos informacijos. Tais atvejais, kai prašymą pateikusi valstybė narė jau yra atlikusi jos jurisdikcijoje įsteigtų kredito įstaigų vertinimą, ir ECB nuomone šis vertinimas atitinka kokybę ir metodiką pagal ECB standartus yra laikomasi nuomonės, jog atliktas vertinimas dar nepasenęs ir nėra jokių esminių padėties pokyčių, ECB gali nuspręsti, kad tolesnis vertinimas nėra reikalingas.⁷⁰ Įvertinus pateikusios valstybės prašymą ir priėjus išvadą, jog atitinkama valstybė narė atitinka visus reikiamus kriterijus nustatytus BPM reglamento 7 straipsnyje, priima prašymą ir pateikia jai

⁷⁰ EUROPOS CENTRINIO BANKO SPRENDIMAS 2014 m. sausio 31 d. dėl glaudaus bendradarbiavimo su dalyvaujančių valstybių narių, kurių valiuta nėra euro, nacionalinėmis kompetentingomis institucijomis (ECB/2014/5); El. Prieiga: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014D0005\(01\)&from=LT](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014D0005(01)&from=LT);

sprendimą dėl glaudaus bendradarbiavimo nustatymo. Taip pat, ECB turi teisę prašymą dėl glaudaus bendradarbiavimo atmesti, jeigu yra nustatoma, jog valstybė pateikusi prašymą neatitinka reikalaujamų kriterijų arba jeigu per vienerius metus nuo prašymo pateikimo ECB nėra suteikiama visa reikalinga informacija vertinimui atlikti. Priėmus susitarimo memorandumą dėl glaudaus bendradarbiavimo, prisijungusioje valstybėje narėje kredito įstaigų priežiūra yra vykdoma laikantis pagrindinių teisės aktų, kuriais įtvirtintas BPM, visų ECB priimtų aktų pagal BPM reglamentą ir atsižvelgiant į visas gaires, metodikas, rekomendacijas ar prašymus. Atitinkamai, sudarytas glaudaus bendradarbiavimo susitarimas gali būti sustabdytas arba nutrauktas ECB arba prisijungusios valstybės narės iniciatyva. Glaudų bendradarbiavimą ECB savo iniciatyva gali nuspręsti sustabdyti arba nutraukti, prieš tai išpėjęs atitinkamą valstybę narę apie galimą sustabdymą ar nutraukimą, remiantis BPM reglamento 7 straipsnio 5 – aja dalimi, jei ECB nuomone valstybė narė nebesilaiko nustatytų sąlygų, kurių išpareigojo laikytis pateikdama prašymą. Jei valstybė narė per 15 dienų nuo išpėjimo nesiima jokių taisomųjų veiksmų, tuomet ECB priima sprendimą arba sustabdyti glaudų bendradarbiavimą, nurodydamas konkrečias sustabdymo priežastis, šio sustabdymo padarinius, bei sustabdymo laikotarpį, kuris paprastai negali tęstis ilgiau nei 6 mėnesius (jei sustabdymo priežastys nėra pašalinamos, priimamas nutraukimo sprendimas), arba priima sprendimą nutraukti šį bendradarbiavimą, taip pat nurodydamas nutraukimo priežastis, bei padarinius. Taip pat, remiantis BPM reglamento 7 straipsnio 7 – aja dalimi, glaudaus bendradarbiavimo sustabdymo arba nutraukimo galimybes ECB svarsto, jei atitinkama valstybės narė nesutinka su Priežiūros valdybos sprendimo projekto Valdanciosios tarybos prieštaravimu, kuriuo atliekamas parengiamasis darbas, susijęs su ECB pavestais priežiūros uždaviniais. Tokiais atvejais ECB svarstydamas galimą sustabdymą ar nutraukimą, vertina ar pasirinkus bendradarbiavimo nesustabdyti ar nenutraukti, BPM vientisumui galėtų būti sukeltas pavojus, ar yra galimybė atsirasti neigiamoms pasekmėms valstybių narių fiskalinei atsakomybei.⁷¹ Tuo tarpu, valstybė narė, nesutinkanti su Priežiūros valdybos sprendimo projektu, gali prašyti ECB nedelsiant nutraukti glaudų bendradarbiavimą arba remiantis BPM reglamento 7 straipsnio 6 – aja dalimi, prėjus trejiems metams, po priimto sprendimo nustatant glaudų bendradarbiavimą,

⁷¹ TARYBOS REGLAMENTAS (ES) Nr. 1024/2013 2013 m. spalio 15 d. kuriuo Europos Centriniam Bankui pavedami specialūs uždaviniai, susiję su rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų priežiūros politika;

valstybė narė gali bet kuriuo metu paprašyti ECB nutraukti bendradarbiavimą, paaiškindama nutraukimo priežastis.

Šiais, 2020 metais, liepos 10 d. ECB priėmė sprendimą pradėti glaudų bendradarbiavimą su Bulgarijos nacionaliniu banku ir Kroatijos nacionaliniu banku. Sudariusios susitarimus, šios šalys nuo spalio 1 d. prisijungė prie BPM.⁷² Todėl, nuo šiol yra įsipareigojusios glaudžiai bendradarbiauti su ECB vykdant šalyse registruotų kredito įstaigų priežiūrą ir siekti BPM reglamente nustatytų tikslų ir uždavinių įvykdymo. Glaudaus bendradarbiavimo procedūra, išties galima būtų apibūdinti, kaip žingsnį, paskatinti integruotos finansinės priežiūros aspektą Europoje. Tai taip pat, taptų paskatinimu daugiau valstybių narių su laiku įsivesti eurą, kaip savo nacionalinę valiutą. Todėl, tai išties galėtų būti traktuojamas kaip tinkamas, skatinamasis pasirinkimas. Tačiau, tarp valstybių, kurių valiuta nėra euras, buvo pasisakiusių griežtai prieš prisijungimą prie BPM. Pavyzdžiui Čekijos Respublika, nurodė tvirtą nepritariamą tokiam prisijungimui, o Švedija ir Lenkija taip pat išreiškė susirūpinimą. Reglamentuojant glaudaus bendradarbiavimo vykdymą, prie BPM prisijungusios valstybės vistiek yra apimamos termino „dalyvaujančios valstybės narės“, todėl joms yra suteikiama galimybė dalyvauti Stebėtojų taryboje per savo nacionalinių institucijų atstovus. Tačiau, jų atstovai negali būti Valdančiosios tarybos nariais, nors tai pagrindinė ECB sprendimus priežiūros tikslais priimanti struktūra, bet jos nariais iš valstybių narių perspektyvos gali būti tik euro zonos nacionalinių kompetetingų institucijų (daugeliu atvejų nacionalinių bankų) vadovai.⁷³ Dėl to, iškeltas tikslas, jog BPM dalyvaujančios tiek euro zonos, tiek ne eurozonos valstybės narės būtų vertinamos ir atstovaujamos vienodai prasilenkia su realiai taikoma praktika. Nors buvo pasiūlymų kaip spręsti šią situaciją, pvz. pasiremiant Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 127 straipsnio 6 dalimi, įkurti Stebėtojų tarybą, kuriai būtų suteikti platūs įgaliojimai priimti sprendimus ir visapusiškos dalyvavimo teisės, tačiau joks sprendimas šiai situacijai adresuoti nebuvo priimtas.

Tam tikru aspektu, glaudaus bendradarbiavimo institutas yra pakankamai naujas ir turėtų būti atviras pokyčiams, atitinkamus klausimus teks spręsti įvertinus jo praktinį veikimą ir vykdymą, ir įvertinus ECB galimybes veikti

⁷² <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/milestones/html/index.lt.html>;

⁷³ The European Single Supervisory Mechanism, Eilís Ferran & Valia S G Babis; 7 May 2015; El.Prieiga: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2224538;

dviejose skirtingose srityse - eurozonoje atliekant pinigų politikos ir priežiūros funkcijas ir papildomai priežiūros funkciją ne eurozonos valstybėse narėse.

7. Europos Centrinio Banko prioritetai 2020 –iems metams ir rizikos vertinimas

Kiekvieniems artėjantiems metams yra įvertinama kokiose priežiūros srityse turėtų būti sutelkiama daugiau dėmesio, prioritetai nustatomi atsižvelgiant į pagrindinius uždavinius, kuriuos prižiūrimoms įstaigoms tenka spręsti esančioje ekonominėje aplinkoje.

Rengiant 2020 - ūjų metų prioritetus ir galimas rizikas, ECB priežiūros tarnyba nustatė pagrindinius kylančios rizikos veiksnius - pirmasis rizikos veiksnys, kuris buvo nustatytas, tai eurozonos ekonominiai, politiniai ir su skolos tvarumu susiję iššūkiai; antrasis – verslo modelių tvarumas, bei kibernetiniai nusikaltimai ir IT triktys, taip pat buvo įvardinta rizika, susijusi su neveiksnių paskolų strategijų vykdymu, skolinimo standartų švelninimas, finansų rinkose vykdomas perkainojimas, netinkamas elgesys, pinigų plovimas, terorizmo finansavimas, „Brexitas“, pasaulinės perspektyvos ir geopolitinis neapibrėžtumas, reakcija į reguliavimą, su klimato kaita susijusi rizika.⁷⁴ Siekiant, jog uždaviniai būtų sprendžiami užtikrintai, ECB nustatė pagrindinius priežiūros prioritetus, kurie atitiktų visas prioritetines sritis ir numatė, jog turėtų būti siekiama tolesnio balanso gerinimo, atsparumo ateityje didinimo, bei kitų prioritetų. Tolesnio balanso gerinimo turi būti siekiama koncentruojantis į sritis dėl neveiksnių paskolų, kadangi nepaisant to, jog euro zonoje pastangos jas sumažinti tam tikru mastu atsipirko, tačiau tarptautiniu mastu jų lygis vis dar padidėjęs, todėl turi būti siekiama ne tik neveiksnių paskolų lygio sumažinimo, bet ir siekio, kad jos nesikaupytų ateityje. Taip pat siekiant balanso gerinimo, turi būti užtikrinama, jog įstaigų vidaus modeliai, kurie naudojami reguliuojamo kapitalo reikalavimams nustatyti, būtų pakankami ir būtų tęsiami patikrinimai vietoje. Sekančiojo prioriteto – atsparumo ateityje didinimo – atveju, ECB numatė, jog turėtų būti analizuojama paskolų išdavimo praktika ir procedūros, turėtų būti atsižvelgiama į bankų skaitmeninimo keliamus iššūkius, vertinami patiriami kibernetiniai išpuoliai ir jų keliami rizika, toliau turėtų būti tobulinama vidaus valdymo sistema. Taip pat, 2020 metais turėjo būti vykdomas testavimas nepalankiausiomis sąlygomis

⁷⁴ ECB Bankų Priežiūros tarnyba: BPM priežiūros prioritetai 2020 m. El.Prieiga: https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/priorities/html/ssm.supervisory_priorities2020~b67449d936.lt.html#toc1;

ES mastu. Tačiau atsižvelgusi į susidariusias ypatingas aplinkybes dėl 2020 metais įvykusios globalios pandemijos (COVID – 19), EBI testavimą nepalankiausiomis sąlygomis ES mastu atidėjo iki sekančių metų, o ECB atidėjo jo atliekamą SREP testavimą nepalankiausiomis sąlygomis. Kadangi pandemija paveikė įvairias sritis, atsirado ir tam tikrų ekonominių padarinių. Dėl šios priežasties ECB teko imtis ad hoc priemonių, kurios turėtų padėti bankams tęsti veiklą susidariusiomis aplinkybėmis: laikinai suteikiama parama kapitalui, supaprastinami veiklos reikalavimai, bankams suteikiama daugiau lankstumo ir bankai yra skatinami naudotis savo kapitalo ir likvidumo rezervais, kartu bankų prašoma dividendų mokėjimą ir akcijų išpirkimą atidėti iki 2021 m. sausio 1 d.⁷⁵ Tad, šiais metais, be anksčiau iškeltų rizikų ir prioritetų, teko vertinti ir bankų pajėgumą atlaikyti iššūkius susijusius su pandemija. Kokia žala galimai bus padaryta bankams ir kaip efektyviai buvo siekiama išsikeltų tikslų, bus aišku ECB paskelbus 2020 m. ECB veiklos ataskaitą ir 2021 m. prioritetus ir rizikos vertinimus.

⁷⁵ Priežiūros prioritetai. Europos Centrinis Bankas. El.Prieiga: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/priorities/html/index.lt.html>;

Išvados

Apibendrinant visą darbe išdėstytą informaciją, BPM atžvilgiu, galima daryti tokias išvadas.

1. Po pasaulinės ekonominės krizės, Europos Centrinis Bankas, buvo įgaliotas vykdyti priežiūros funkciją dėl keleto aspektų. Visų pirma, jo paskyrimas buvo grįstas greita reakcija į prasidėjusią ekonominę krizę, dėl ko jo vaidmuo Europos Sąjungos ekonomikos kontekste dar labiau pakilo, antra dėl to, jog buvo grindžiami, kad ECB kaip institucija turi labai daug patirties makroekonomikos srityje. Tačiau teisiniu požiūriu, jį paskirti atsakinga institucija už BPM uždavinių vykdymą, buvo paprasčiausia tuo aspektu, jog viskas galėjo būti pagrindžiama Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 127 straipsniu. Tad, teisės kontekste, galima daryti išvadą, jog ECB paskyrimą lėmė jo palanki teisinė padėtis. Tai padėjo greičiau įgyvendinti BPM sistemos sukūrimą, kadangi procesas nepareikalavo sutarties keitimo ir kitos institucijos sukūrimo. Tad, BPM uždavinių vykdymo funkcijos paskyrimas ECB iš esmės dar labiau padidino jo įtaką Europos Sąjungos kontekste.
2. BPM sistema yra įvardijama, kaip centralizuota sistema, kurios sveto centru tampa ECB, bendradarbiaudamas su valstybių narių Nacionalinėmis Priežiūros institucijomis. Jeigu kalbama įgaliojimų atžvilgiu, tai lengva būtų patvirtinti, kadangi ECB suteikti visi būtini įgaliojimai siekti BPM tikslų. Tačiau, tam tikru aspektu, būtų galima daryti išvadą, jog BPM yra atvira apibusiai poveikiui sistema, tiek iš ECB, tiek iš NPI pusės. Dėl jos organizacinės struktūros, kuomet sprendimai priimami tarybų, kurioms priklauso tiek ECB, tiek NPI atstovai, centralizavimas šiuo aspektu nėra pilnai veikiantis. Tai neprivalomai turi reikšti sistemos trūkumą, tiesiog tokių sistemų įgyvendinimas yra sudėtingesnis.
3. BPM reglamentu ECB suteikti įgaliojimai išties yra labai platūs, o jų ribojimas yra pagrįstas tik tuo, jog veiksmai turi būti atliekami ir susiję su BPM tikslų siekimu. Tad, iš esmės, bet kokie įgalioti veiksmai, kurie ECB nuomone yra būtini pasiekti BPM numatytą tikslą, yra galimi. Galima būtų teigti, jog bendruoju požiūriu tokia plati ECB kompetencija yra grindžiama ES gerovės viršenybe prieš individą. Tačiau, žvelgiant iš Europos kredito įstaigų perspektyvos, ECB turi labai didelę kontrolę, daugeliu aspektų.
4. Remiantis BPM reglamentu, BPM vykdymas yra pagrįstas funkcijų paskirstymu tarp ECB ir valstybių narių NPI. Iš esmės, nuolatinė priežiūra, mažiau svarbiomis

laikomų kredito įstaigų atžvilgiu, yra atliekama NPI. Tačiau, BPM reglamento nuostatos, aiškinamos taip, jog ECB yra suteikia pakankamai lankstumo ir kompetencijos, NPI atliekamą priežiūrą ne tik stebėti, tačiau jai daryti įtaką ir į ją išikišti, o atitinkamais atvejais, ją ir periimti. Tokia plati reglamentuojama ECB kompetencija ir plačiai aiškinamos reglamento nuostatos, suponuoja, kad galima ECB įtaka mažiau svarbių įstaigų priežiūrai ar jos perėmimui gali būti sunkiai prognozuojama.

5. Glaudaus bendradarbiavimo atveju, galima daryti išvadą, jog tai yra ES institucijų paskatinamasis žingsnis kitoms ES valstybėms prisijungus prie BPM, greičiau ateityje įsivesti euro valiutą. Tačiau, valstybės narės prisijungusios prie BPM gali patirti tam tikrą visapusišką kontrolę. Nors ir yra siekiama, jog tiek eurozonos, tiek ne euro zonos valstybės narės dalyvaujančios BPM, būtų lygiavertiškai vertinamos, tačiau ne eurozonos valstybėms narėms, nėra suteikta teisė dalyvauti sprendimus priimančiose tarybose, priešingai nei eurozonos valstybėms narėms. Todėl, galima daryti išvadą, jog BPM sistemoje, ne eurozonos valstybės narės, kol kas nėra lygiavertės eurozonos valstybėms narėms.
6. Pinigų politikos ir priežiūros funkcijos viena kitą gali paveikti tiek teigiamai, tiek neigiamai. Galbūt holistinio požiūrio laikymasis ir funkcijų vykdymo procesų derinimas efektyviau užtikrintų jų tikslų apsaugą, nei griežtas atskyrimas, tuo tarpu užtikrinant, jog sprendimai priimami tiek pinigų politikos, tiek priežiūros funkcijos atveju, nebūtų sąlygojami vieni kitų.

Santrauka

Po pastarosios ekonominės finansų krizės pasaulyje, dėl ko buvo suabejota bankų sektoriaus patikimumu, kilo poreikis įgyvendinti sistemą, kurios vykdymas leistų ne tik stebėti ir vertinti esamą padėtį bankų sektoriuje, tačiau ir užtikrinti jo stabilumą ateityje. To pasekoje Europos Sąjungoje (ES) buvo įgyvendintas Bendro Priežiūros Mechanizmo (BPM) projektas, kuris tapo vienu iš Bankų Sąjungos ramščių. BPM, paremtas visais esminiais ES teisės principais, buvo teisiškai įtvirtintas Tarybos Reglamentu, kuriuo Europos Centrinio Banko (ECB) institucijai buvo suteikti įgaliojimai vykdyti su rizikos ribojimu susijusius uždavinius. Prie BPM automatiškai prisijungė visos ES valstybės įsivedusios eurą. Kadangi Europos Sąjungoje veikia tūkstančiai kredito įstaigų, tam, kad vykdoma jų priežiūra būtų kuo efektyvesnė, ECB buvo suteikti įgaliojimai tam tikras procedūras vykdyti visų kredito įstaigų atžvilgiu Europos Sąjungoje, pvz. leidimų išdavimas ir panaikinimas. O nuolatinės priežiūros įgaliojimai buvo paskirstyti tarp ECB ir valstybių dalyvaujančių BPM Nacionalinių Priežiūros Institucijų (NPI). Dėl to visos kredito įstaigos dalyvaujančiose valstybėse narėse pagal Tarybos Reglamente numatytus kriterijus yra suskirstomos į svarbiomis laikomas ir mažiau svarbiomis laikomas kredito įstaigas. Svarbių kredito įstaigų tiesioginę priežiūrą įgaliotas atlikti yra ECB, o mažiau svarbių – NPI. Tačiau, ECB taip pat yra įgaliotas atlikti NPI vykdomos priežiūros, stebėseną. Tarybos Reglamentas ir kiti teisės aktai reglamentuojantys BPM vykdymą abiem institucijoms suteikia įgaliojimus atlikti nuolatinę kredito įstaigų priežiūrą renkant visą reikiamą informaciją, kurią turi teikti pati įstaiga arba atlikti tyrimus vietose, taip pat abi institucijos atlieka priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo procesą (SREP), bei jiems atitenka atsakomybė valdyti krizes kredito įstaigose ar skirti vykdymo užtikrinimo priemones ir sankcijas. Nors prie BPM sistemos automatiškai prisijungia visos eurozonos valstybės, tuo pačiu yra numatoma galimybė ne eurozonos ES valstybėms prisijungti prie BPM, sudarant glaudaus bendradarbiavimo memorandumą. ECB, kurio pirminiai ir pagrindiniai įgaliojimai buvo susiję su pinigų politikos vykdymu, po paskyrimo vykdyti priežiūros funkciją, turėjo užtikrinti, jog vykdoma priežiūra neįtakos su pinigų politika susijusių sprendimų ir bus vykdomos nepriklausomai viena nuo kitos.

Summary

Following the recent global financial crisis, which has called into question the credibility of the banking sector, a need arose to implement a system that not only monitors and assesses the current situation in the banking sector, but also ensures its future stability. As a result, the Single Supervisory Mechanism (SSM) project was implemented in the European Union (EU), which became one of the pillars of the Banking Union. The SSM, based on all fundamental principles of EU law, was enshrined in law in a Council Regulation empowering the institution of the European Central Bank (ECB) to carry out prudential tasks. All EU member states that have adopted the euro have automatically joined the BPM. With thousands of credit institutions operating in the European Union, in order to make their supervision as effective as possible, the ECB has been empowered to conduct certain procedures in respect of all credit institutions in the European Union, e.g. issuance and revocation of permits. And ongoing supervisory powers were divided between the ECB and the participating members states National Supervisory Authorities (NSAs). As a result, all credit institutions in the participating Member States are divided into credit institutions that are considered important and those that are considered insignificant in accordance with the criteria set out in the Council Regulation. The ECB is responsible for the direct supervision of important credit institutions and the NSAs are less important. However, the ECB is also empowered to monitor the supervision of NSAs. The Council Regulation and other legislation governing the implementation of the SSM empower both institutions to carry out ongoing supervision of credit institutions by collecting all relevant information, which is provided by the credit institution itself or to conduct on-site investigations, as well as the supervisory review and assessment process (SREP) execution, also by taking responsibility for managing crises in credit institutions or imposing enforcement measures and sanctions. Although all euro area countries automatically join the SSM system, the possibility for non-euro area EU countries to join the SSM through a memorandum of close cooperation is foreseen. The ECB, whose primary and main powers were to conduct monetary policy, had to ensure, after the appointment of the supervisory function, that the supervisory exercise would not affect monetary policy decisions and would be carried out independently of each other.

Literatūros sąrašas

Teisės aktai:

1. Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo, C 326/47 ,2012 10 26; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX%3A12012E%2FTXT>;
2. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1024/2013, kuriuo Europos Centriniam Bankui pavedami specialūs uždaviniai, susiję su rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų priežiūros politika; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1024>;
3. EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTAS (ES) Nr. 1022/2013 2013 m. spalio 22 d. kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1093/2010, kuriuo įsteigiama Europos priežiūros institucija (Europos bankininkystės institucija), nuostatos, susijusios su specialių uždavinių pavedimu Europos Centriniam Bankui pagal Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1024/2013; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1022>;
4. Europos Centrinio Banko reglamentas (ES) Nr. 468/2014, kuriuo sukuriama Europos Centrinio Banko nacionalinių kompetetingų institucijų ir nacionalinių paskirtųjų institucijų bendradarbiavimo Bendrame priežiūros mechanizme struktūra; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32014R0468>;
5. EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVA 2013/36/ES 2013 m. birželio 26 d. dėl galimybės verstis kredito įstaigų veikla ir dėl riziką ribojančios kredito įstaigų ir investicinių įmonių priežiūros, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2002/87/EB ir panaikinamos direktyvos 2006/48/EB bei 2006/49/EB; El.Prieiga: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0036&from=EN>;
6. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 575/2013 dėl prudencinių reikalavimų kredito įstaigoms ir investicinėms įmonėms ir kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 648/2012; 2013 m. birželio 26 d.; El.Prieiga: https://www.lb.lt/uploads/documents/files/musu-veikla/finansu-rinkos-dalyviu-prieziura/kaip-isteigti-finansu-istaiga/banko-steigimas-ir-licencijavimas/n24924_lexuriserv_crr.pdf;

7. KOMISIJOS ĮGYVENDINIMO REGLAMENTAS (ES) 2016/2070; 2016 m. rugsėjo 14 d. kuriuo nustatomi formų, apibrėžčių ir IT sprendimų, kuriais įstaigos turi naudotis pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/36/ES 78 straipsnio 2 dalį teikdamos duomenis Europos bankininkystės institucijai ir kompetentingoms institucijoms, techniniai įgyvendinimo standartai; El.Prieiga: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R2070&from=lt;>
8. EUROPOS CENTRINIO BANKO REGLAMENTAS (ES) 2015/534 ; 2015 m. kovo 17 d. dėl priežiūros finansinės informacijos teikimo (ECB/2015/13); El.Prieiga: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015R0534&from=LT;>
9. EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVA 2014/59/ES, 2014 m. gegužės 15 d. kuria nustatoma kredito įstaigų ir investicinių įmonių gaivinimo ir pertvarkymo sistema ir iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 82/891/EEB, direktyvos 2001/24/EB, 2002/47/EB, 2004/25/EB, 2005/56/EB, 2007/36/EB, 2011/35/ES, 2012/30/ES bei 2013/36/ES ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (ES) Nr. 1093/2010 bei (ES) Nr. 648/2012; El.Prieiga: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0059&from=LT;>
10. TARYBOS REGLAMENTAS (EB) Nr. 2532/98 ,1998 m. lapkričio 23 d., dėl Europos centrinio banko teisių taikyti sankcijas; El.Prieiga: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:31998R2532&from=LT;>
11. EUROPOS CENTRINIO BANKO SPRENDIMAS 2014 m. sausio 31 d. dėl glaudaus bendradarbiavimo su dalyvaujančių valstybių narių, kurių valiuta nėra euro, nacionalinėmis kompetentingomis institucijomis (ECB/2014/5); El. Prieiga: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014D0005\(01\)&from=LT;](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014D0005(01)&from=LT;)
12. Lietuvos banko įstatymas, 1994 m. gruodžio 1 d. Nr. I-678, Vilnius; [https://www.infolex.lt/ta/57093;](https://www.infolex.lt/ta/57093)
13. Lietuvos Banko Valdybos nutarimas „Dėl Bazelio bankų priežiūros komiteto patvirtintų Pagrindinių efektyvios bankų priežiūros principų įgyvendinimo“; Nauja redakcija: 2014-06 -03; El. Prieiga: [https://www.infolex.lt/ta/28992;](https://www.infolex.lt/ta/28992)
14. Lietuvos Respublikos Bankų įstatymas, 2004 m. kovo 30 d. Nr. IX-2085 Vilnius, El. prieiga: [https://www.infolex.lt/ta/112527?nr=1;](https://www.infolex.lt/ta/112527?nr=1)
15. Lietuvos Respublikos Finansų Įstaigų Įstatymas 2002 m. rugsėjo 10 d. Nr. IX-1068 Vilnius; El. Prieiga: [http://www.infolex.lt/ta/9857?nr=1;](http://www.infolex.lt/ta/9857?nr=1)

Teismų praktika:

16. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) sprendimas byloje C-450/17 P Landeskreditbank Baden-Württemberg – Förderbank prieš Europos Centrinį Banką (ECB), 2019 m. gegužės 8 d.; El.Prieiga: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-450/17&language=en>;
17. GENERALINIO ADVOKATO GERARD HOGAN išvada, pateikta 2018 m. gruodžio 5 d.(1) byloje C-450/17 P Landeskreditbank Baden-Württemberg – Förderbank prieš Europos Centrinį Banką (ECB); El.Prieiga: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-450/17&language=en>;
18. BENDROJO TEISMO (antroji išplėstinė kolegija) SPRENDIMAS 2017 m. gruodžio 13 d. byloje T-52/16 Crédit mutuel Arkéa prieš Europos Centrinį Banką (ECB); El.Prieiga: <http://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?num=t-52/16>;

Teisinė literatūra:

19. „European Banking Union“ edited by Danny Busch, Guido Ferrarini, Oxford University press, 2015;
20. „Single Supervisory Mechanism European Banking Supervision by SSM A Practitioner’s Guide“ ; Klaus Lackhoff, 2017; C.H.BECK.HART.NOMOS;

Kita literatūra:

21. BPM priežiūros žinynas. Europos bankų priežiūra. BPM veikimas ir priežiūros metodika. Europos Centrinis Bankas, 2018 m. kovo mėn.; <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.supervisorymanual201803.lt.pdf?42da4200dd38971a82c2d15b9ebc0e65>;
22. Bankų priežiūros vadovas. Europos Centrinis Bankas, 2014 m. rugsėjo mėn. <https://op.europa.eu/lt/publication-detail/-/publication/4cdc2e24-ab0d-4c2f-9654-339277717e1f/language-lt/format-PDF/source-116495039>;
23. Basel Committee on Banking Supervision, „Consultative document. Core Principles for Effective Banking Supervision“; December,2011; El. prieiga: <https://www.bis.org/publ/bcbs213.pdf>;

24. Bendras Priežiūros Mechanizmas, Europos Centrinis Bankas; El. Prieiga: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/thessm/html/index.lt.html>;
25. BPM SREP Metodika 2017 m. leidimas – taikomas nuo 2018 m.; El.Prieiga: https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.srep_methodology_booklet_2017.lt.pdf?1092fd19b4a5d60d7608318cf5a6e435;
26. BPM MSĮ SREP metodika 2020 m. leidimas; El.Prieiga: https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.srep_methodology_booklet_lsi_2020.lt.pdf?eb5bd834eff4d97e8be0063ff2c8a15e;
27. „Dėl pinigų plovimo prevencijos pažeidimų panaikino Estijos banko licenciją“ <https://www.vz.lt/bankai-draudimas/2018/03/27/del-pinigu-plovimo-prevencijos-pazeidimupanaikino-estijos-banko-licencija>;
28. „ECB priežiūros veiklos metų ataskaita 2017“; „Įžanginis interviu su Priežiūros valdybos pirmininke Danièle Nouy“, 2018 m. kovas; Europos Centrinis Bankas; El. prieiga: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/publications/annual-report/pdf/ssm.ar2017.lt.pdf>;
29. Europos Centrinis Bankas. Bankų priežiūra. „Bankų Sąjunga“, El. prieiga: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/bankingunion/html/index.lt.html>
30. Europos Vadovų Taryba. Europos Sąjungos Taryba. Bendras priežiūros mechanizmas; El.Prieiga: <https://www.consilium.europa.eu/lt/policies/banking-union/single-supervisory-mechanism/>;
31. Europos Centrinis Bankas. Bankų priežiūra. Kas yra kvalifikuotasis akcijų paketas? El. Prieiga: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssmexplained/html/qh.lt.html>;
32. EBI gairės dėl bendros priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo proceso (SREP) tvarkos ir metodikos, EBA/GL/2014/13, 2014 m. gruodžio 19 d.; EL.Prieiga: [https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/1051392/3aaea991-94c8-41fc-a96a-5f9210e9e98b/EBA-GL-2014-13%20GL%20on%20Pillar%20%20\(SREP\)%20-%20LT.pdf](https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/1051392/3aaea991-94c8-41fc-a96a-5f9210e9e98b/EBA-GL-2014-13%20GL%20on%20Pillar%20%20(SREP)%20-%20LT.pdf);
33. Europos Centrinio Banko puslapis; Testavimas nepalankiausiomis sąlygomis; <https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/tasks/stresstests/html/index.lt.html>;
34. Europos Centrinis Bankas. Bankų Priežiūra. Neveiksnius paskolas. El.Prieiga: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/priorities/npl/html/index.lt.html>;

35. Europos Centrinis Bankas. Bankų priežiūra. Kas yra SREP? El.Prieiga: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssmexplained/html/srep.lt.html>;
36. Europos Centrinis Bankas. Bankų Priežiūra. Pagrindiniai etapai. El.Prieiga: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/milestones/html/index.lt.html>;
37. ECB Bankų Priežiūros tarnyba: BPM priežiūros prioritetai 2020 m. El.Prieiga: https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/priorities/html/ssm.supervisor_y_priorities2020~b67449d936.lt.html#toc1;
38. How to challenge ECB? By Henning Berger <https://www.whitecase.com/sites/default/files/2019-12/fro-december-2019-how-to-challenge-the-ecb-final.pdf>;
39. Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl bendro priežiūros mechanizmo, sukurto pagal Reglamentą (ES) Nr. 1024/2013; Briuselis, 2017 10 11 COM(2017) 591 final; El.Prieiga: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0591&from=EL>;
40. Monetary policy and banking supervision by Sylvester Eijffinger, Rob Nijsskens, 19 December 2012; El.Prieiga: <https://voxeu.org/article/monetary-policy-and-banking-supervision>;
41. Paraiškų gauti licenciją vertinimo vadovas. 2-asis pataisytas leidimas; Europos Centrinis Bankas, 2019 m. sausio mėn.; El prieiga: https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.201901_guide_assessment_credit_inst_licensing_appl.lt.pdf?639083c1690b108e5a4a32fc90b110a6;
42. Patikrinimų vietoje ir vidaus modelių tyrimų vadovas; 2018 m. rugsėjis, Europos Centrinis Bankas; El.Prieiga: https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.osi_guide201809.lt.pdf?49b4c0998c62d4ab6f31a4733c7ea518;
43. Priežiūros prioritetai. Europos Centrinis Bankas. El.Prieiga: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/priorities/html/index.lt.html>;
44. The European Single Supervisory Mechanism, Eilís Ferran & Valia S G Babis; 7 May 2015; El.Prieiga: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2224538;
45. THE RISING POWER OF THE ECB: THE CASE OF THE SINGLE SUPERVISORY MECHANISM By Michele Chang, College of Europe, Boston, 2015; El. Prieiga: <http://aei.pitt.edu/78910/>;